Gilde brief

22e jaargang no. 1
Maart 2003

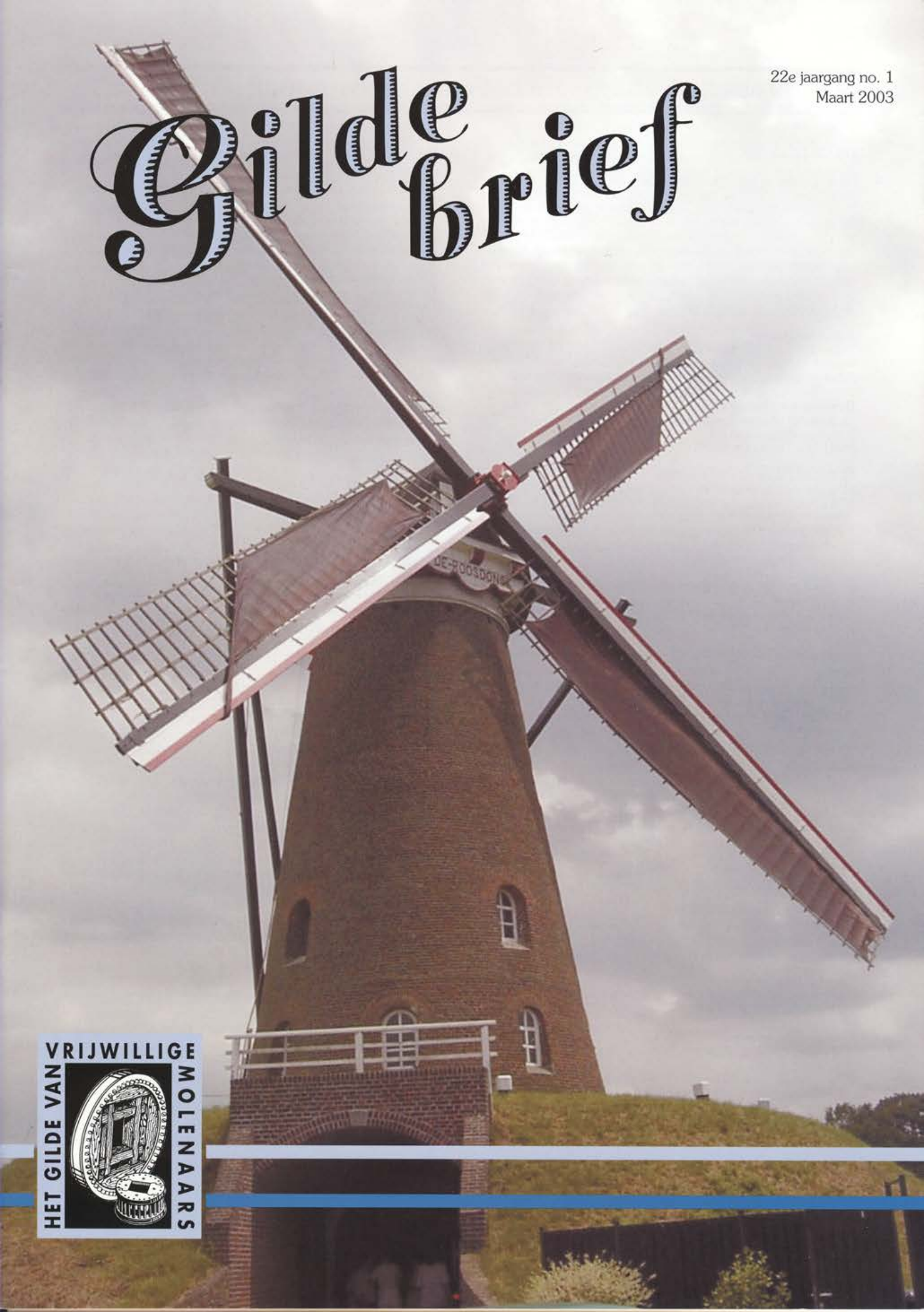

HET GILDE VAN VRIJWILLIGE MOLENAARS

DE GILDEBRIEF

De Gildebrief is het verenigingsblad van Het Gilde Vrijwillige Molenaars (GVM). Het blad verschijnt vier keer per jaar en wel in de maanden maart, juni, september en december.
De oplage is 2200 stuks.

De redactie is, tenzij anders vermeld, verantwoordelijk voor de inhoud van het blad, met uitzondering van de artikelen van het bestuur van het GVM. De redactie neemt graag kopij en suggesties voor artikelen in ontvangst, maar zij behoudt zich het recht voor artikelen niet, gedeeltelijk of gewijzigd te plaatsen.

Advertenties
Voor bedrijven of instellingen, die gelieerd zijn aan 'de molenwereld', bestaat de mogelijkheid in de Gildebrief te adverteren. Advertentietarieven zijn op het redactieadres verkriigbaar.

Bestuur van het GVM
G. (Gerard) Sturkenboom, voorzitter
Bisschop Arnoutlaan 14
5591 BL Heeze tel. (040) 226 26 02

M. (Mark) Dwarswaard, secretaris
Hogeweg 91 bestuur@vrijwilligemolenaars.nl
5751 KX Deurne, tel. (0493) 31 02 32 of (06) 22 93 76 01

P.A.M. (Petro) van Doorne, waarnemend penningmeester
Steenakker 44
6651 JE Druten, tel. (0487) 51 56 43.

A. (Bert) van Uffelen. Examencoördinator
Bittervoorn 20
7908 VH Hoogeveen, tel. (0528) 27 19 91
of (06) 53 28 60 29

A. (Andreas) de Vos, contacten met afdelingen
Meijersloot 35
1831 EB Koedijk, tel. (072) 561 76 48.

P.A.M. (Petro) van Doorne
Steenakker 44
6651 JE Druten, tel. (0487) 51 56 43.

H.C. (Hein) Steinz, PR-. en molenbiotoopzaken
Dorpsweg 94
8051 XW Hattem, tel. (038) 444 54 46

Ledenadministratie
B.A. van Weel
Nwe Bussummerweg 92
1272 CK Huizen, tel. (035) 525 16 95
ledenadministratie@vrijwilligemolenaars.nl

Rekeningnummer GVM
Postbank (giro) 2144780 ten name van Het Gilde van Vrijwillige Molenaars te Groot Ammers

Steunpunt Molenbiotoop:
De Hollandsche Molen
Zeeburgerdijk 139, 1095 AA Amsterdam,
tel (020) 623 87 03 telefax (020) 638 33 19

Gildeverzekeringen
Contactpersoon: J. (Jan) van Loenen
Arendshorst 34
3772 RV Barneveld, tel (0342) 40 06 30
verzekeringen@vrijwilligemolenaars.nl

Bliksemafleiddercontrole
Contactpersoon: L.J. Tiggelman
Livius 7
3962 KD Wijk bij Duurstede. Tel. (0343) 57 56 84

Redactie Gildebrief
T. (Thijs) van Hoof, W. (Willem) Hurkmans, G.J. (Gerrit) Pouw, H.C. (Hein) Steinz.

Redactieadres
W.E.G. Hurkmans, Leliestraat 132
8012 BV Zwolle, tel. (038) 421 45 74
redactie@vrijwilligemolenaars.nl

Gilde verzendingen
H.P.A. van Erve
Hoevense Kanaaldijk 9
5018 EA Tilburg, tel. (013) 536 21 00
verzendingen@vrijwilligemolenaars.nl

IN DIT NUMMER **pagina**

Ochtendprogramma ledenvergadering	1
Jaarverslag over 2002 van het Gilde van Vrijwillige Molenaars	1
Financieel overzicht 2002	4
Evert Smit Biotoopprijs 2002 voor Rien van Schaijck	5
Friesland verdeeld	6
Tonmolen staat als herboren in Paasloo	7
Een leerzame reactie uit het Brabantse	8
Westlandse molendag	9
Beknopt jaarverslag 2002 afdeling Gelderland	10
Op reis met Gijs	11
Zoals altijd blijkt iedere medaille een keerzijde te hebben	14
Vrijwillig molenaar of molenmaker	14
Is een verkorte opleiding verantwoord?	15
Boekbespreking	17
Op molenpad op de Veluwe en de Randstad	17
Kleine berichten	18
Historische Caerten	20
Molenstichting Goeree Overflakkee	21
Arbo wetgeving	22

Bij de foto's op het omslag:

Voorblad:
Molen 'de Roosdonck' verloor zijn toegewijde molenaar Peter Berkers.

Achterblad:
Een prachtig en echt Noord-Hollands beeld. Een brede ringvaart en een weids landschap met daarin een stoere binnenkruier. Molen 'de Vierwinden' Hoogwoud/Opmeer.

Kopij voor het volgende nummer moet vóór
1 Mei 2003
in het bezit zijn van de redactie

Allerhande informatie via onze website:
www.vrijwilligemolenaars.nl

Ochtendprogramma ledenvergadering

In deze Gildebrief treft u onder andere de uitnodiging aan voor de ledenvergadering van Het Gilde van Vrijwillige Molenaars op zaterdag 5 april 2003. Daarin is het ochtendprogramma niet nader gespecificeerd. Dat kunt u nu hier lezen:

1. Opening door de voorzitter.
2. Bestuursmededelingen.
3. Vaststelling van de notulen van de ledenvergadering van 2002.
4. Jaarverslag 2002 van de secretaris; opgenomen elders in deze Gildebrief.
5. Financiëel verslag 2002 van de penningmeester; zie eveneens elders in deze Gildebrief
6. Verslag van de kascommissie.
7. Benoeming van de kascommissie en de reserve-kascommissie.
8. Bestuursmutaties.
   Bert van Uffelen is aftredend, volgens het rooster van aftreden.
   Jos van der Bruggen is tussentijds (al) afgetreden. Voor hem heeft het Gildebestuur een vervanger gevonden in Wouter de Wekker. Wouter komt uit het Drentse Ruinen en is in opleiding op de Dieverse windmolen. Wouter is bereid het penningmeesterschap op zich te nemen. Hij heeft hierin reeds jarenlange ervaring in het plaatselijke kerkbestuur.
   Ook Gerard Sturkenboom wil tussentijds aftreden en Hein Steinz (huidige vice-voorzitter) heeft zich beschikbaar gesteld voor het voorzitterschap. Het Gildebestuur kan zich hierin geheel vinden. Aangezien de functie 'Voorzitter' niet aangewezen wordt door het Gildebestuur, maar door de ledenvergadering, dient het voorzitterschap van Hein door de ledenvergadering dus goedgekeurd te worden. Voor de lege plaats die Gerard achterlaat heeft het bestuur Joyce Beneker bereid gevonden in het Gildebestuur deze plaats in te nemen. Joyce komt uit Hoofddorp en is één van de molenaars van paltrokmolen 'De Eenhoorn' te Haarlem.
   Blijft alleen nog de lege plaats over van Bert van Uffelen. Op het moment van schrijven heeft het Gildebestuur nog geen plaatsvervanger gevonden. Kandidaten voor deze lege plaats en tegenkandidaten voor de overige plaatsen kunnen zich tot uiterlijk 31 maart schriftelijk melden bij het bestuur, Hogeweg 91, 5751 KX Deurne.
9. Rondvraag.
10. Uitreiking van de Certificaten van de Korenmolenaarsopleiding.

Dan weet u nu wat er 's-morgens zoal besproken wordt.

Het bestuur van Het Gilde van Vrijwillige Molenaars.

Jaarverslag over 2002 van Het Gilde van Vrijwillige Molenaars

Er is veel gebeurd in 2002, ook op het gebied van Het Gilde van Vrijwillige Molenaars. Zo kwamen gildebestuur en lesstofcommissie weer tot elkaar maar kwamen er moelijkheden op het pad van de samenwerking met het Gild Fryske Mounders. Ledenaantallen gingen over de 2000 en daalden er weer fors onder. Veel examenkandidaten slaagden voor hun examen, voor een aantal lag de lat nog te hoog.
Zo wisselend als de wind dus; dan weer windstil en valt er niets te malen, dan weer stormkracht en ook dan niets te malen. Uitersten, waartussen de wind naar tevredenheid waaide. En dat geldt ook voor het (bestuur van) Gilde van Vrijwillige Molenaars.

Het bestuur
Vanaf de ledenvergadering van 6 april 2002 bestond het bestuur uit Gerard Sturkenboom (voorzitter), Mark Dwarswaard (secretaris), Jos van der Bruggen (penningmeester), Petro van Doorne, Hein Steinz, Bert van Uffelen en Andreas de Vos.
'Bestond', want Jos heeft het bestuur, om persoonlijke redenen, per 1 november verlaten.
Het bestuur is Petro van Doorne dankbaar dat hij -tot de komende ledenvergadering- het penningmeesterschap op zich genomen heeft. Er is al een nieuwe penningmeester in het vooruitzicht.
Zoals ieder jaar kwam het Gildebestuur ook in 2002 twaalf maal bijeen voor een bestuursvergadering, alle twaalf in Woudenberg.
Verder was het bestuur weer geheel of als delegatie aanwezig bij werkgroepvergaderingen, contactdagen, examens, molenopeningen en dergelijke.

Ledenbestand
Van Boudewijn van Weel, onze ledenadministratie zijn de volgende gegevens ontvangen:
Zoals al gemeld oversteeg het ledenaantal medio 2002 de 2.000 leden.
Door het uitschrijven van wanbetalers, 91 stuks (!) in 2002 (dat waren er 72 in 2001) en uitschrijvers, in 2002 waren dat er 45 (ten opzichte van 19 in 2001) daalde de aanwas weer met 136.
De teller is op 31 december blijven steken op 1.913, waarmee we zelfs een daling van 12 leden op jaarbasis moeten noteren, alle nieuwe leden ten spijt. Toch jammer na zo'n mooi moment van het behalen van de 2.000ste.
De 1.913 leden van 31 december zijn als volgt te verdelen: (de cijfers van 2000 heb ik nog ter vergelijking meegenomen)

Ledenbestand GVM		2002	2001	+/-	2000
Geslaagde leden	Windmolen	931	908	+23	871
	Watermolen	26	12	+14	10
Leden in opleiding	Windmolen	719	755	-36	775
	Watermolen	36	42	-6	35

Donateurs	32	36	-43	5
Speciale donateurs	125	128	-3	135
Instructeur-vakmolenaars *)	26	26		23
Buitengewone leden	33	34	-1	31
Ereleden	5	5		5

*) waaronder 1 lid van de examencommissie

Opgeteld meer dan 1913 leden, máár: 19 leden doen een gecombineerde opleiding, zowel wind- als watermolenaar, of ze zijn voor één of beide geslaagd.

Ook de ereleden zijn in die groep opgenomen.

Gildeverzekeringen
Van Jan van Loenen, onze verzekeringsdeskundige, zijn de volgende gegevens ontvangen:
Voor 2002 werden totaal 1711 verzekeringen uitgeschreven (tegen 1573 in 2001), als volgt verdeeld:
- Ongevallenverzekering 834 stuks
  (58 meer dan in 2001, + 7,5%)
- WA-plus 877 stuks
  (80 meer dan in 2001, +10,0%)

Totaal waren er 958 leden die aan één of beide verzekeringen hebben deelgenomen. Na de niet verklaarde forse terugloop in 2001 is het aantal dit jaar dus weer gestegen, echter nog niet tot het niveau van 2000.

Het aantal deelnemers van de WA-plus én ongevallen verzekering bedroeg 748, voor alleen WA-plus waren dit er 129 en voor alleen ongevallen 81.

Er werden in 2002 drie nieuwe schadegevallen gemeld;
- het verliezen van het gevlucht tijdens storm
- een uitgewaaid raam (niet goed vastgezet) en een losgeslagen deur
- een bejaarde vrouw die een klap van de molen kreeg na de afzetting genegeerd te hebben.

Het eerste ongeval is nog in onderzoek, de tweede is afgehandeld en van de derde is nog geen definitieve melding bij onze verzekeraar gemaakt.

Vooral het eerste ongeval heeft de discussie over het nut en doel van de verzekeringen doen oplaaien. Duidelijk is dat onze WA-plus verzekering met een maximaal bedrag van 45.000 euro niet toereikend zou zijn om de schade aan de molen te dekken (indien de molenaar hiervoor aansprakelijk zou worden gehouden). Punt van onderzoek is daarom mogelijke verhoging van dit maximale bedrag.

Overleg met de Lesstofcommissie
In tegenstelling tot wat in vorig jaarverslag te lezen was is het (herschreven) hoofdstuk "Biotoop" nog altijd niet bij de leden op de mat terecht gekomen (tenminste, op het moment van schrijven). Lang zal het deze keer echter niet meer duren.
De toenadering van het Gildebestuur en de Lesstofcommissie duurde wat langer dan verwacht, maar uiteindelijk is de strijdbijl op 12 september begraven, mede dankzij de bemiddelingen van de zg. "Commissie van 2", Bart Slooten en Dick-Jan Braay! Er zijn nu statuten die voor alle partijen een helder beeld verschaffen.

Dan is er in 2002 nog een hoofdstuk uitgekomen, namelijk het eerste deel van hoofdstuk 7 (en het tweede zit er aan te komen).
Uiteraard is het Gildebestuur de Lesstofcommissie zeer dankbaar voor het vele werk dat hiervoor verzet diende te worden.
Voor het completeren van de basiscursus dient nog meer werk verzet te worden, maar ik verzeker u dat hier al hard aan gewerkt wordt!

Gildebriefredactie
In het afgelopen jaar zijn er weer vier dikke nummers van de Gildebrief verschenen en alle weer netjes op tijd zoals we gewend zijn. De opstartproblemen van de nieuwe redactie zijn opgelost.
Ook voor de redactie zijn er inmiddels heldere statuten gemaakt.

Bestuursexcursie Friesland
Eind juni is het Gildebestuur in Friesland bij het afdelingsbestuur op bezoek geweest. Heet hangijzer was de samenwerking met het Gild Fryske Mounders.
Het verslag (door Andreas de Vos) van het bezoek kunt u nog eens nalezen in Gildebrief nr. 4 van 2002.

In 2003 staat de afdeling Limburg op het programma.

Ledenvergadering
Deze werd gehouden op 6 april in Arnhem. De notulen kunt u nalezen in Gildebrief no. 3 van vorig jaar.
Enkele hoogtepunten:
de kascommissie heeft de kas gecontroleerd en weer uitstekend bevonden. Bart Dooren wordt in de kascommissie opgevolgd door Dick-Jan, wiens lege zetel in de reserve-kascommissie door Frits Harteman wordt ingenomen.
Andreas wordt voor nog eens vier jaar benoemd (zijn tweede termijn).
De ledenvergadering gaat accoord met de wijzigingen op de statuten.

Voor het middaggedeelte heeft Eric Zwijnenberg (een van de oprichters van ons Gilde) een hele leuke quiz opgezet en geeft Derk-Jan Tinga een boeiende lezing over pelmolens.

Jaarlijks overleg met De Hollandsche Molen
Dit keer werd voor het eerst in het nieuwe kantoor van De Hollandsche Molen vergaderd. Van de kant van De Hollandsche Molen waren een aantal nieuwe gezichten te zien, waaronder die van de heer De Zeeuw, de nieuwe voorzitter.
De vertegenwoordiging van De Hollandsche Molen in het Gildebestuur (bijwonen van twee bestuursvergaderingen per jaar) geschiedt tegenwoordig door Dick-Jan Braay.
Zoals ook een jaar eerder kwam de samenwerking tussen het Gild Fryske Mounders en het GVM aan de orde. Daarnaast werden ook de Biotoop en Arbo-wetgeving behandeld.

Nationale Molen- en Gemalendag 2002
De tweede zaterdag in mei was zoals gebruikelijk weer Molendag. Ook dit jaar weer in samenwerking met de Nederlandse Gemalenstichting.
De toeloop lijkt wat minder te worden. Gekeken wordt wat hieraan gedaan kan worden. Vooralsnog staat de Nationale Molendag weer gewoon op de kalender van 2003.

Examens
Voor wat betreft de examens in 2002 zijn de gegevens verwerkt in het onderstaande staatje:

Voorjaarsexamens	Windmolen Watermolen	9 examendagen 3 examendagen	35 kandidaten 14 kandidaten	25 geslaagden 12 geslaagden	71.4 % 85.7 %
Najaarsexamens	Windmolen Watermolen	9 examendagen 1 examendag	30 kandidaten 2 kandidaten	21 geslaagden 2 geslaagden	70,0 % 100,0 %
2002		**22 examendagen**	**81 kandidaten**	**60 geslaagden**	**74,0 %**

Over het hele jaar gezien dus een slagingspercentage van 74% (dat was in 2001 73.2% en in 2000 76.3%!)
Na het dal in 2001 dus weer iets in de lift.

Bliksemafleidercontrole
Voor het laatst ontvingen wij van Dick Abelskamp de controleformulieren van de controleurs, de heren Van den Bosch, Koens (ook voor het laatst) en Vink. Er zijn in 2002 19 bliksemafleiderinstallaties van molens gecontroleerd, verdeeld over de afdelingen: 10 stuks in Gelderland, 4 in Zuid-Holland, 2 in Noord-Holland, 2 in Noord-Brabant en 1 in Limburg.

Veel bij advies te lezen is het doorverbinden van de roeden met de as en het verbeteren/vernieuwen van de bruggetjes op de roeden (waar de kabel aan vastgezet wordt).

Vanaf 1 januari 2003 neemt Leo Tiggelman de coördinatie over de bliksemafleidercontroles over van Dick Abelskamp, die dit werk maar liefst 15 jaar heeft verricht. Het Gildebestuur is hem hier dan ook zeer dankbaar voor.
Voor de heer Koens is nog geen vervanger gevonden. Uiteraard zijn we ook de heer Koens zeer dankbaar.

Het aanvragen van een controle gaat tegenwoordig trouwens heel gemakkelijk met het invullen van een formulier op onze gildesite!

Publicaties
In 2002 (de 21ste jaargang) werden zoals gebruikelijk vier Gildebrieven naar de leden verstuurd, zoals hierboven al vermeld.
Ook al vermeld is de uitgave van het eerste deel van hoofdstuk 7 van de Basiscursus.

Samenwerking met het Gild Fryske Mounders
Ook hierboven al vermeld is de moeilijke situatie van de samenwerking tussen beide opleidingsorganen. Voor de leermeesters van het Gild is de manier van examinering (door de examencommissie van De Hollandsche Molen) de grootste te nemen hindernis. Er zijn stemmen om als Gilde weer zelfstandig te gaan opereren. De continuering van de opleiding van onze Friese leden heeft nu onze hoogste prioriteit.

Overleg met de Rijksdienst voor de Monumentenzorg
Ook dit jaar is weer een delegatie van het Gildebestuur op bezoek geweest bij directeur dhr. Asselbergs en mevr. Postma van de RdMz.
Door het niet uitkomen van lesstof in 2001 zitten we financieel met een overschot. Toch mogen we onze subsidie behouden. Hiertoe dienen we wel een plan van aanpak te maken. Het Gildebestuur heeft dit onderhanden. Wederom kwam het verhaal rondom Arbo aan de orde.

De Gildesite
Veel hits worden genoteerd op de teller van de Gildesite. Nog altijd wordt deze uitgebreid en natuurlijk up-to-date gehouden.
Kijk ook eens op: www.vrijwilligemolenaars.nl en kijk daar dus ook eens bij het kopje bliksemafleidercontrole.

Contactdag voor de afdelingen
Op zaterdag 2 november kwam de opleidingsraad (Gildebestuur, afdelingsbesturen, gildeverzekeringen, gildeverzendingen, ledenadministratie, examencommissie, lesstofcommissie en gildebriefredactie) bijeen onder in molen De Hoop te Bavel voor de jaarlijkse contactdag. De meeste van de hierboven in het jaarverslag genoemde punten kwam ook in Bavel aan de orde (hoe kan het ook anders?).
De samenwerking met het Gild Fryske Mounders kwam uitgebreid aan de orde. Ook werd uitgebreid stil gestaan bij de hygiënecode. Het aantal teruggestuurde enquêtes viel nogal tegen (en nu nog hebben maar weinigen het enquêteformulier teruggestuurd... het kan nog steeds!). Uit de antwoorden valt op te maken dat de schrik van te voren toch te groot was. Een enkeling heeft reeds controle gehad en het 'met de code bezig zijn' was voor de (betreffende) controleur al voldoende om geen verder onderzoek in te stellen. Ga er wel serieus mee om, zodat welwillenden niet benadeeld worden!

In de pauze kon, na de goede Brabantse koffietafel, de mooie molen van Janus van Riel bezocht worden.

Jan van Loenen heeft na de pauze een en ander over de verzekeringen uitgelegd.
Zoals al eerder gemeld beginnen we ons af te vragen of de dekking (WA-plus verzekering) wel groot genoeg is. Jan gaat met de verzekeraar in gesprek om te kijken of hier iets aan te doen is. Mogelijk heeft dit consequenties voor de premie.
Nog even voor alle duidelijkheid: wanneer iemand de contributie nog niet heeft betaald, is hij/zij NIET verzekerd!

Als één van de belangrijkste onderwerpen kwam de opleiding aan de orde. Het opzetten van een werkgroep, die moet kijken of de manier waarop de opleiding en het examen nu zijn opgezet gehandhaafd kan blijven of aangepast moet worden, wil nog niet erg van de grond komen.
Wel is er al behoorlijke vooruitgang met de ondersteuning van de theorielessen van de afdelingen.

Ook het aantal examens passeerde de revue: zoals ook in de procedures en regels te lezen is kan men na gedeeltelijk gezakt te zijn een deel-herexamen doen. Zakt men dan weer, dan moet men een volledig herexamen afleggen. Dan kan bij gedeeltelijk zakken opnieuw een deelherexamen afgelegd worden, waarna nog slechts één volledig herexamen mogelijk is. Meer kansen zijn er niet. Totaal dus maar drie volledige examens!
Voor toelatingsexamens kan men zich zo vaak opgeven al men wil.

Voor wat betreft het bijwonen van examens door instructeurs geldt het volgende: tegelijk met het opgeven van de kandidaat kan een instructeur een aanvraag doen om een examen bij te wonen. Dit zal nooit het examen van de eigen kandidaat zijn. Het hangt af van het aantal examinatoren en afgevaardigden of aan dit verzoek gehoor gegeven kan worden.

Evert Smit Biotoopprijs 2002
In het hoge noorden, door ijzel en mist moeilijk te bereiken Grou, heeft Rien van Schaijk (tot medio 2003 ook afdelingsbestuurslid van de afdeling Friesland) namens de molenstichting 'De Lege Midden' de Evert Smit Biotoopprijs 2002 in ontvangst genomen. De voortdurende strijd (nog steeds) voor het behoud van het Friese polderlandschap en een goede biotoop voor de zeven molens van de stichting is door het Gildebestuur (gesteund door de Werkgroep Biotoop van De Hollandsche Molen) zeer gewaardeerd en belangrijk genoeg bevonden om de stichting een steun in de rug te geven, zowel financieel als bestuurlijk.
De regionale media waren uitgebreid aanwezig.

Tot Slot
Het Gildebestuur kan weer een jaar met haar taken vooruit.
Rest mij jullie allemaal veel plezier te wensen op de molens en de leerlingen daarbij nog succes met de opleiding, want daar draait het tenslotte allemaal om!

Mark Dwarswaard, secretaris

FINANCIEEL OVERZICHT 2002

KASBOEK

	Girorekening	Plusrekening	Begroot 2002	Begroot 2003
Saldo 31-12-2001	€ 899.22	€ 7.396,26		
Inkomsten:				
contributie	€ 40.121,97		€ 31.500,00	€ 31.000,00
entreegeld / verkoop artikelen	€ 6.428,43		€ 6.350,00	€ 4.500,00
advertentie-opbrengsten	€ 633,65		€ 900,00	€ 500,00
hygiënecode	€ 428,19			
subsidies / giften	€ 13.870,83			
rente	€ 7,93	€ 456,69	€ 680,00	€ 400,00
kruisposten	€ 366,90			
diversen	€ 19,30			
				Subsaldo
	€ 61.877,20	€ 456,69	€ 39.430,00	€ 36.400,00
uitgaven:				
drukwerk / kopieën	€ 5.523,85		€ 17.000,00	€ 17.000,00
gildebrief	€ 5.908,44			
basiscursus	€ 584,82		€ 9.100,00	€ 11.500,00
entreepakket/ artikeleninkoop	€ 15,75		€ 960,00	€ 1.000,00
kantoorbehoeften	€ 268,94		€ 230,00	€ 230,00
vergaderkosten	€ 1.549,30		€ 1.600,00	€ 1.600,00
reiskosten	€ 5.973,05		€ 6.400,00	€ 6.400,00
porto / verzendkosten	€ 5.935,05		€ 6.800,00	€ 6.800,00
ledenadministratie	€ 76,80		€ 100,00	
telefoonkosten	€ 203,61		€ 225,00	€ 225,00
contactdag	€ 2.032,49		€ 1.600,00	€ 2.000,00
bliksemafleidercontrole	€ 652,44		€ 900,00	€ 900,00
watermolenaarscursus	€ 107,94		€ 230,00	€ 230,00
bijdrage aan de afdelingen	€ 9.420,11		€ 9.100,00	€ 9.100,00
beg.instr./promotiemateriaal	€ 205,19		€ 3.400,00	€ 1.000,00
biotoop	€ 500,00		€ 2.200,00	€ 1.000,00
representatie	€ 290,04		€ 225,00	€ 225,00
pr kosten	€ 674,32			€ 500,00
website	€ 404,98		€ 450,00	€ 450,00
betalingsverkeer	€ 302,82		€ 500,00	€ 500,00
kruisposten	€ 385,57			
werkgroep opleidingen	€ 2.000,00			
diversen	€ 85,13		€ 450,00	€ 450,00
Subsaldo	€ 41.100,64		€ 61.470,00	€ 63.110,00
overboekingen:				
van plusrekening	€ 13.000,00	€ -13.000,00		
naar plusrekening	€ -27.500,00	€ 27.500,00		
Saldo 31-12-2002	€ 7.175,78	€ 22.352,95	€ 22.040,00	€ -26.710,00

VERZEKERINGEN

	Girorekening	Spaarrekening	Kapitaalrekening	Begroot 2003
Saldo 31-12-2001	€ 7.621,79	€ 5.021,07		
inkomsten:				
ongevallen premie 2002	€ 4.087,80			€ 16.000,00
ongevallen premie 2003	€ 4.399,20			
WA+ premie 2002	€ 6.412,90			
WA+ premie 2003	€ 6.900,00			
contributie 2003	€ 32,00			
rente	€ 4,51	€ 108,33	€ 28,12	
diversen	€ 35,09			
Subsaldo	€ 21.871,50	€ 108,33	€ 28,12	€ 16.000,00
uitgaven:				
WA/WA+ premie 2002	€ 9.608,69			€ 16.150,00
naverrek. WA/WA+ 2001/2002	€ -1.700,27			
aanv. Premie WA 2001/2002	€ 1.031,29			
ongevallen premie 2002	€ 5.718,20			
naverrek. ongevallen 2001/2002	€ -1.584,39			
naverrek. ongevallen 2002/2003	€ 238,71			
kosten	€ 1.403,05			€ 1.500,00
Subsaldo	€ 14.715,28			€ 17.650,00
overboekingen:				
van kapitaalrekening				
naar kapitaalrekening	€ -4.300,00	€ -5.049,73	€ 9.349,73	
Saldo 31-12-2002	€ 10.478,01	€ 79,67	€ 9.377,85	€ -1.650,00

Evert Smit Biotoopprijs 2002 voor Rien van Schaijck

Soms levert de strijd van een molenaar tegen ambtelijke en politieke weerstand een hoop frustratie en hoongelach op, maar er zijn ook gevallen waarin je succes kunt oogsten. Rien van Schaijck uit Akkrum heeft het allebei meegemaakt. Het eerste als vrijwillig molenaar van de Zelden van Passe in Zoeterwoude, waar hij werd geconfronteerd met de verbreding van rijksweg A4. Daar diende hij, op grond van de biotoop, een protest tegen in. Vergeefs, want de verbreding ging door. Rien liet zich echter niet uit het veld slaan. Toen hij later naar Friesland verhuisde, kwam hij terecht in een gebied met zeer veel open landschap. Maar de provincie Friesland, gemeenten en bijvoorbeeld It Fryske Gea, de Friese zusterorganisatie van Natuurmonumenten, hadden allerlei plannen die de biotoop van molens van Stichting Molens 'De Lege Midden' zeer zouden verslechteren. Rien had door zijn eerdere strijd daartegen al veel ervaring opgedaan met procedures, en had van diverse kennissen, zoals ingenieur Thomassen en Kees Hellinga veel opgestoken van molentechnische en bestuurlijke zaken. Dit, in combinatie met zijn eerdere ervaringen, bracht hem ertoe opnieuw de strijd aan te binden met ontwikkelingen die haaks staan op een gezonde molenbiotoop.

Zo ligt er een recent plan van It Fryske Gea om rietlanden te laten verruigen tot moerasbos. Uiteraard zullen de struiken en bomen die daar groeien veel hoger opschieten dan het nu aanwezige riet, met alle consequenties voor molenbiotopen die dat met zich meebrengt. Rien is daartegen in het geweer gekomen, juist omdat hij, evenals wij, vindt dat het open Friese landschap intact moet blijven zoals het is. Een land van weiden en meren, waar de wind vrij spel heeft. Met ruimte voor de koeien, de weidevogels en de molens.

Rien is vrijwillig molenaar op de Haensmolen bij Grou, die vroeger prachtig in het landschap pronkte, maar tegenwoordig helemaal ingebouwd staat -ingegroeid eigenlijk- tussen bomen en struiken, zodat hier weinig te malen valt. Op het eilandje waar de Haensmolen staat een spinnekop, dus niet zo hoog - stonden ooit boerde-

rijen die door It Fryske Gea zijn gesloopt. Het puin vormt een bult en daar heeft de molen weer extra last van. Het inrichtingsplan voor het gebied waarin de Haensmolen staat, geeft ruimte voor een nog verdere achteruitgang van de biotoop. Rien vindt dat deze molen, net als alle andere, recht op wind hebben en is daarom naar de rechter gestapt om zijn gelijk te halen. Hij toont in de praktijk aan dat beleidsmakers niet om molenaars en hun belangen heen kunnen.

Dat is de reden, dat Rien op 14 december jongstleden uit handen van Gerard Sturkenboom, voorzitter van het Gilde van Vrijwillige Molenaars, de Evert Smit Biotoopprijs 2002 mocht ontvangen. Deze prijs is genoemd naar Evert Smit, jarenlang de voorvechter van een goede molenbiotoop in Nederland. Evert hield in de gaten hoe procedures overal in het land voortschreden, en waarschuwde molenaars wanneer hun molens door bos of woningen in de knel zouden kunnen komen. De prijs bestaat uit een oorkonde en een bedrag van 500 euro. Door het toekennen van deze prijs aan Rien van Schaijck geeft het Gilde van Vrijwillige Molenaars aan dat zij hem steunen in zijn streven, en dat zijn werk een prima voorbeeld is van volharding en deskundigheid.

Friesland verdeeld

Op 20 december j.l. vond een belangrijke ledenvergadering plaats van de vereniging het Gild Fryske Mounders. Die avond legde het bestuur aan de leden de keuze voor m.b.t. de route die er in de komende periode gevolgd zou moeten worden:

A – streven een afdeling te worden van het GVM en accepteren van de daarbij geldende statuten en reglementen. Binnen de ledenvergaderingen van het GVM alle energie in te zetten om alsnog de Friese wensen m.b.t. opleiding en examen te realiseren, of

B – terugkeren op de GFM-basis, met eigen opleiding en opnieuw een eigen Fries examen. Met die eigenheden als inzet zo intensief mogelijk samen te werken met het GVM.

Een krappe meerderheid maakte haar keuze voor de tweede optie.

Vanaf dat moment bestaat er in Friesland dus weer een afdeling Friesland van het GVM naast de Vereniging Gild Fryske Mounders. Het zittende bestuur functioneert op dit moment zowel als bestuur van het GFM alsook als bestuur van de afdeling. Beide clubs zullen in de nabije toekomst hun beleid t.a.v. opleiding en examen nader moeten gaan formuleren. Een aantal nieuwe bestuursleden zijn inmiddels beschikbaar. De stokjes zullen hopelijk binnenkort kunnen worden doorgegeven.

Reden om dit besluit voor te leggen was o.a.:

- Dat het bestuur van de Hollandsche Molen niet langer de 3-jarige uitzonderingssituatie wilde voortzetten, waarin Friese leermeesters bij het examen van hun eigen leerlingen aanwezig konden zijn.
- Dat het bestuur van het GVM onvoldoende ruimte kon bieden voor het kunnen vasthouden van de eigen Friese traditie tav opleiden en examen.
- Dat de afgesproken overgangsperiode van drie jaar inmiddels tot vijf jaar was uitgelopen en het bestuur, mede door de eerste twee punten, een nieuw mandaat noodzakelijk achtte.
- Dat de zittende bestuursleden hun bestuurslidmaatschap wilden beëindigen en een nieuw bestuur niet zomaar wilden opzadelen met een oud mandaat in een nieuwe situatie.

Er is veel werk aan de winkel. Nu in eerste instantie om de consequenties van deze keuze in beleid te vertalen en later mogelijk om samenwerking weer inhoud te geven.

Geurt van de Weg,
voorzitter afdeling Friesland

Reactie van het bestuur van Het Gilde van Vrijwillige Molenaars

Het bestuur van het Gilde vindt het bijzonder jammer dat deze richting in Friesland ingeslagen wordt. Zeker gezien de inhoudelijke de verschillen. Het bestuur heeft echter een verplichting naar de leden. Die hebben in al hun wijsheid de statuten, het huishoudelijk reglement, de procedures en regels vastgesteld. Wijzigingen van deze aard dienen binnen het Gilde besproken en beslist te worden via bijvoorbeeld de opleidingsraad en zonodig in de algemene ledenvergadering.

De eerste zorg voor het Gilde zijn nu de leden in opleiding in Friesland. Deze mogen beslist geen enkele schade ondervinden van de ontstane situatie. Dat wil zeggen dat we in Friesland dienen te komen tot (weder)opbouw van afdelingsbestuur, een groep instructeurs en een toelatingsexamencommissie.

Het afdelingsbestuur wil nog wel even doorgaan en heeft al nieuwe kandidaten. Er zijn in Friesland vier instructeurs overgebleven die garant staan voor de opleiding en door bestuur en instructeurs samen wordt het toelatingsexamen georganiseerd. Hiermee zijn alle elementen voor een goede opleiding in Friesland gewaarborgd.

Het bestuur

Het bestuur wil nog die mensen bijzonder danken die zich hebben ingezet voor de vrijwillige molenaars in Friesland, voornamelijk ons afdelingsbestuur dat zich ondanks het volle gewicht van twee petten, staande heeft weten te houden.

Bestuur GVM

Tonmolen staat als herboren in Paasloo

Met de plaatsing van het skelet van de Tonmolen in de Weerribben bij Paasloo, heeft de in 1999 opgerichte Stichting IJsselhamse Molens haar eerste doel bereikt. Op 19 oktober werd deze voor Nederland unieke molen volledig bedrijfsvaardig in gebruik genomen.

Aan het eerherstel op 6 augustus - de fundering was begin deze zomer al gelegd - is een lange slepende geschiedenis voorafgegaan en geruime tijd zag het ernaar uit dat deze enige tonmolen in Nederland voorgoed als cultureel erfgoed verloren zou zijn. Tot eind jaren '90. Een aantal burgers in de voormalige gemeente IJsselham was van mening dat de teloorgang van het molenbestand in hun omgeving wel erg ingrijpende vormen had aangenomen. Niet dat de kop van Overijssel in het verleden bezaaid is geweest met windmolens, maar er hebben toch altijd aanmerkelijk meer molens de skyline van dit waterrijke gebied bepaald. Dat ongenoegen over de ontstane situatie mondde uiteindelijk uit in de oprichting van de Stichting IJsselhamse Molens onder voorzitterschap van oud-wethouder Henk Haan.

"Wij hebben ons een aantal doelen gesteld. Zo wilden wij allereerst de tonmolen herbouwen, vervolgens het 'Molentje van Martens' en als alles mee zit - maar dat zal wel een droom zijn - willen wij graag een echte korenstellingmolen bouwen. Dat moet dan wel een volledige replica worden, want daar is niets van. Het zou natuurlijk ook nog zo kunnen zijn dat wij ergens bestaande molenrestanten op de kop kunnen tikken, maar zoals gezegd, het zal wel een droom blijven. Realistischer zijn de kansen voor het Martens molentje, een wipwatermolentje dat vergelijkbaar is met 'De Wicher'."

De betrokkenheid van Henk Haan met de molenwereld is terug te voeren tot zijn prille jeugd. ''Want die bracht ik door in Appelscha en daar ging ik met mijn vader mee naar een korenmolen als hij wat moest laten malen. In die molen was altijd van alles in beweging, er was altijd geluid. Dat is mij altijd bijgebleven."

Die sfeer, die ambiance vrat zich in Henk vast als een boktor in een molenspant en verklaart ook zijn droom van een korenstellingmolen in de weidse polders van dit noordelijk stukje Overijssel.

Alhoewel 'weids'? Juist de aanwezigheid van houtopstanden zette landbouwer Berend Krol tegen het eind van de vorige eeuw aan het denken. Zijn laaggelegen land in de Weerribben had regelmatig last van een te veel aan water en daar wilde hij vanaf. De bestaande technieken boden daarvoor in zijn ogen geen goede oplossing en hij bedacht toen een molentype dat nu bekend staat als 'tonmolen' in verband met het feit dat de vijzel die het water moet wegdraaien, in een soort ton (van duigen) is geplaatst.

Het gevaarte is slechts acht meter hoog en zo geconstrueerd dat de aanwezige wind te allen tijde kon worden gevangen. De molen bestaat uit een lange goed geschoorde staak (vergelijkbaar met die van een stenderkast) met daar bovenop een ronde open lattenconstructie die tijdens het draaien een verticale as in beweging brengt die vervolgens de vijzel aandrijft.

Decennia lang functioneerde het molentje tot volle tevredenheid als een soort watergemaal - op slechts enkele meters van de huidige plaats tot eind jaren '50 een storm het einde inluidde van de enige tonmolen in Nederland. De restanten werden gedemonteerd en opgeslagen met de bedoeling de molen te herbouwen, maar daar is het de voorbije 40 jaren nooit meer van gekomen.

Toen de plannen om te gaan herbouwen concreet werden, kwamen wij tot de ontdekking dat er niets bruikbaars meer van de tonmolen was overgebleven. Aan de hand van tekeningen en afbeeldingen is deze replica herbouwd, waarbij wij het geluk hadden, dat wij een beroep konden doen op de timmerman wiens vader al het onderhoud aan de orginele tonmolen pleegde," licht een trotse voorzitter toe.

Het karwei is nog niet helemaal geklaard. Er moet wat elzenhout worden gekapt om in elk geval de wind wat ruimte te geven, er komt aan de andere kant van de molen een kolk (aan een kant grenst de molen al aan open water) en er wordt een goot aangelegd waardoor het opgepompte water kan worden rondgeleid.

"Als wij onze eerste doelstelling hebben gerealiseerd, gaan wij ons op de volgende richten. Dat zal dan het 'Molentje van Martens' moeten worden. Dat zou bij Mallegat (Oldemarkt) moeten komen te staan. Wij beschikken al over de gedetailleerde bouwtekeningen en het grootste probleem zal waarschijnlijk in de fondsenwerving zitten. Maar wij hebben een enthousiast bestuur en het slagen van het 'project Tonmolen' geeft ons nieuwe energie."

Peter van der Molen

Het is een vreemde eend in de bijt maar op zich een aanwinst voor het Nederlandse molenbestand.

Een leerzame reactie uit het Brabantse

Geachte Redactie,

Sta mij toe dat ik bij het voortreffelijke artikel 'Een wiek-systeem dat de tijd tegen had' van de heer G. Pouw bij het onderdeel 'Wiekverbeteringen' een kanttekening plaats, bedoeld als informatie. Ik betwijfel het namelijk zeer, dat o.a. Chris van Bussel het de heer Bremer behoorlijk kwalijk heeft genomen dat hij remkleppen als verbetering op de stroomlijnneus aanbracht en dat hij niets van de succesvolle toevoeging wilde weten, zoals de auteur uiteenzet.

Chris van Bussel was in eerste instantie vatbaar en bij overtuiging ook enthousiast voor elke verbetering die het behoud en de bruikbaarheid van een molen ten goede kwam. Hij was ervan overtuigd dat het gebruik van rem- of regelkleppen het werken met een molen bij onregelmatige wind en een hogere windsnelheid zou vereenvoudigen. Hij had een schaalmodel van een stroomlijnwiek met een regelklep op de kast staan. Waarom dan geen toepassing?
Aan vier automatisch werkende remkleppen met de onvermijdelijke nazorg voor een goede afstelling en onderhoud hing een behoorlijk prijskaartje. Tijdens zijn leven, dat is vóór 1946, was de prijs van vier stroomlijnwieken, geverfd, nieuwe hekstokken en heklatten 1200 gulden! Deze uitgave was voor veel molenaars hoog. De Vereniging De Hollandsche Molen verstrekte vaak een renteloze lening; de ANWB en enkele landschapsverenigingen gaven regelmatig een subsidie. Voor een gift van 50 gulden was de molenaar zeer dankbaar. Het was sprokkelen met tientallen guldens. Overheidssubsidies bestonden niet.
Alle materialen waren uitsluitend met een vergunning of op de bon leverbaar. Het reizen en materiaaltransport vond met openbaar vervoer plaats en bracht veel problemen mee, zoals tijdverlies en zoekraken. Overigens durfden veel molenaars met de omtreksnelheid heel ver te gaan, als de molen een goede overbrengingsverhouding had. Bovendien hadden veel korenmolens een regulateur. Deze kon weliswaar de werking van vier remkleppen niet altijd vervangen, maar kon toch het werk op de molen zeer verlichten.

Chris van Bussel was geen praktiserend molenmaker. Zijn eenmansonderneming omvatte een molenbouw- en een maalbedrijf. Hij had ruim voldoende orders en omzet. Er was daarom geen behoefte om collega's te bekritiseren om er werk bij te krijgen en zeker niet in de noordelijke provincies op grote afstand van Weert.

Wat Van Bussel de makers van stroomlijnroeden wel kwalijk nam, waren ongunstige vormen, en dat zou hij nog steeds doen. Met enig inzicht in de werking van de wiek en de daarbij horende vorm kon de constructie voor dezelfde prijs beter worden uitgevoerd. De makers mogen dan een stroomlijnneus omwille van de naam een andere vorm of een eigen karakter hebben gegeven, tot een verbetering heeft dat nooit geleid; soms eerder tot een verslechtering.
Van Bussel had drie molenmakersploegen en besteedde verder nog werk aan derden uit. Bij enkele molens betreurde hij ook de onjuiste wijze van uitvoering.
Ook nu komen er nog profielen voor met een te scherpe neuslijst, vooral in de bovenste helft, en met een te sterk gebogen vorm die eerder remmend dan versnellend werkt.
Toen de financiële middelen toereikend waren en remkleppen konden worden aangebracht die ook technisch volwaardig waren, werd de toepassing algemeen.

P.W.E.A. van Bussel

MOLENSTENEN

Molensteenfabriek Van Vugt levert u naar keuze massieve maalstenen of stenen met een zachte uitslag. Ze worden vakkundig afgewerkt, prima gescherpt en goed onder de rij gebracht.

Wij kunnen u ook van dienst zijn met:

- ✓ nieuwe Duitse blauwe stenen;
- ✓ kunst- en sierstenen;
- ✓ het scherpen van molenstenen;
- ✓ deskundige informatie.

Bel voor inlichtingen vrijblijvend met:

H.J.A van Vugt
Molensteenfabriek
Zomereik 10
5682 HH Best (NL)
Tel/Fax: (+31) (0) 499-395454

Mogen wij u er even aan herinneren ?

De leden die hun contributie om de een of andere reden nog niet betaald hebben, verzoeken wij dit alsnog zo spoedig mogelijk te doen. Dit is niet louter om administratieve redenen, men loopt ook het risico dat men niet zoals alle leden automatisch verzekerd is.

Het Gilde Bestuur.

Noot van de redactie:
Een reactie op een artikel is altijd te waarderen, zeker als deze reactie ook nog informatie bevat omtrent het reilen en zeilen van het molenaars- en molenmakersbedrijf van voor de oorlog. Dat was de tijd dat de molenaar en vooral die in het graanmaalderij gebeuren moesten sappelen voor iedere cent die men binnen kon halen. Dan is het zeer te prijzen dat men onder die omstandigheden ook nog bereid was geld uit te trekken voor het verbeteren van hun molens door, zoals hierboven vermeld het aanbrengen van Busselneuzen.
Als men in dat licht de uitspraak zet van: "ze waren erop tegen om remkleppen te monteren", wordt het duidelijk waar dat op gebaseerd was.
Het lijkt mij heel aannemelijk dat deze mening in de wereld is gekomen doordat de extra kosten niet of uiterst moeilijk gedragen konden worden door de molenaars. Die weigering om financiële redenen wordt al gauw vertaald en op de schouders geschoven van de molenmaker in kwestie. De uitdrukking "ze willen het niet" lag dus kennelijk ergens anders. Maar ja de teleurgestelde Hr Bremer vertaalde dit wellicht als een miskenning van zijn werk.
Ook wordt nog even gememoreerd door de heer Van Bussel dat er wat de vorm van de Busselneuzen betreft nogal wat gerommeld is. Ik kan dit ten volle beamen en dat betreft niet alleen de Busselneuzen. Wat bijv. te denken van het aanbrengen van fokken, ook zo'n onderwerp waar ondergetekende zich zo nu en dan groen en geel aan kan ergeren. Wijlen de heer Fauël kon hier ook zo lekker op z'n Haags over mopperen, zoals tijdens de vele uren dat hij mij het hoe en waarom uiteen zette. Dan slaakte hij wel eens de opmerking "een krom windbord kunnen ze allemaal maken maar een fok..... knoeiers zijn het".

G.J. Pouw

Westlandse molendag

Zaterdag 28 juni a.s. organiseren de *Westlandse molenaars* voor de *tiende maal* de **Westlandse Molendag.** Op deze dag is het mogelijk de zeven koren- en de vijf watermolens in werking te zien en te bezichtigen.
De korenmolens zijn:
- *"De Hoop"* te **Maassluis.**
- *"De Korpershoek"* te **Schipluiden.**
- *"De Roos"* te **Delft.**
- *"De Korenmolen"* te **'s-Gravenzande.**
- *"De Korenaer"* te **Loosduinen.**
- *"De Vier Winden"* te **Monster.**
- *"Windlust"* te **Wateringen**

De watermolens zijn:
- *"De Wippersmolen"* te **Maassluis.**
- *"De Dijkmolen"* te **Maasland.**
- *"De Nieuwlandsche Molen"* te **Hoek van Holland.**
- *"De Groeneveldse Molen"* te **Schipluiden.**
- *"De Schaapweimolen"* te **Rijswijk**

De molenaars die deze soms eeuwenoude werktuigen bedienen, geven u graag uitleg over hoe de molen het meel maalt of het overtollige water uit de polder haalt. Evenals voorgaande jaren doet ook de *"Crossley"* dieselmotor van de *"Oude Lierpolder"* te De Lier weer mee. Voor de geïnteresseerden in oude motoren een unieke kans. Tevens zijn er langs de *Gaagweg* te Schipluiden bij nummer 11 enige mobiele dieselmotoren opgesteld, die werktuigen aandrijven. In de daarnaast gelegen *"karnmolen"* is een particulier gereedschapsmuseum gevestigd, dat eveneens te bezichtigen is. Ter hoogte van de *Oostgaag* nummer 25 is het mogelijk om de fundering van de *"Kleine Kralingermolen"* te bezichtigen. Al met al weer een bonte verzameling en zeker de moeite van het bekijken waard!
Ook dit jaar is het mogelijk de molens en het museum per fiets te bezoeken.
U kan daarom bij alle deelnemende molens een aanbevolen en tevens vernieuwde fietsroute met stempelkaart kopen voor € 2,50. De hele tocht, die niet verplicht uitgefietst hoeft te worden, is ongeveer 60 kilometer lang. Bij het behalen van minimaal vijf stempels (molens) komt u in aanmerking voor het tegeltje van de in dit jaar in de schijnwerpers staande molen.
Speciaal omdat de *Westlandse* molendag dit jaar voor de *tiende maal* gehouden wordt, geven wij eenmalig een serie ansichtkaarten uit van de Westlandse molens. Deze zijn alleen te verkrijgen als men deelneemt en vijf stempels op de stempelkaart heeft behaald.
Ook zijn er dit jaar bij de molens nog enkele exemplaren van het boekje ***"Westlandse Molens"*** te verkrijgen.
Tot ziens op een van de molens en hopelijk goed weer!

Bij Westlandse molenaars

Meer volk in je molenwinkel
door samenwerking met de SOEZIE-club

Uniek promotioneel concept :
- Ruim assortiment 'alles om thuis te bakken'
- Gratis receptenmagazine voor je klanten
- Baklessen door professionele bakkers
- Interactieve site op internet www.soezie.be

Interesse?
Bel gratis (0800) 022 92 10. Vraag naar Rita Wanten

Beknopt Jaarverslag 2002 afdeling Gelderland

Om molens "levend" te houden zijn eind jaren '60 verschillende initiatieven ondernomen om een opleiding voor vrijwillige molenaars op te zetten. Een van deze initiatieven heeft geleid tot de oprichting van het "Gilde van Vrijwillige Molenaars". Deze vereniging is uitgegroeid tot een landelijke organisatie met ongeveer 2000 leden. Als onderdeel van dit landelijk Gilde van Vrijwillige Molenaars zette de regionale afdeling Gelderland zich ook in 2002 weer in voor de opleiding van vrijwillige molenaars.

Het bestuur

Het bestuur van de afdeling Gelderland bestaat uit vijf leden. Eep Top organiseert de (toelatings)examens en geeft tien keer per jaar vakkundig uitleg op de theorieavonden. De taak van secretaris is toebedeeld aan Petro van Doorne. Met als belangrijkste taak het lidmaatschap van de biotoop-helpdesk tracht Mart Peerlings het kostbare molenbezit in de wind te houden. Jan Simon zorgt als penningmeester voor de administratie van de financiële middelen en levert ook zijn bijdrage aan de biotoop-helpdesk. Dirk-Jan Abelskamp is voorzitter en beheert het ledenbestand. Daarnaast heeft het bestuur enkele gezamenlijke taken zoals het afnemen van de toelatingsexamens en het organiseren van verschillende bijeenkomsten en excursies 'ter leeringe ende vermaeck'.

Het bestuur heeft in 2002 vier maal vergaderd. Daarbij was Jan Knegt namens de Stichting Vrienden van de Gelderse molen aanwezig. Naast de vergaderingen vindt er regelmatig afstemming over de verschillende taken plaats wanneer men elkaar treft op de verschillende bijeenkomsten, en natuurlijk via telefoon en e-mail.

Ledenbestand

Dit jaar ontvingen 12 nieuwe leden hun welkomstpakket, met daarin onder andere informatie samenstelling van het bestuur, de vaste activiteiten van de afdeling Gelderland, specifieke informatie over de gang van zaken met betrekking tot de examens en de toelatingsexamens, een lijst met Gelderse instructiemogelijkheden: molens, instructeurs, en gastgevende molenaars en de laatste uitgave van 'De Bonkelaar'.

Het ledenbestand van de afdeling Gelderland was aan het eind van het jaar als volgt samengesteld:
(tussen haakjes de aantallen van eind 2001)

Instructeurs-vakmolenaars:	3 (3)
Geslaagde vrijwillig molenaars (actief):	117(115)
Geslaagde vrijwillig molenaars (niet meer actief):	28 (25)
Leerlingen:	101(103)

Onder de geslaagde vrijwilligers zijn 37 gastgevende molenaars. Deze geslaagden zijn bereid om leerlingen gedurende een korte of langere periode op hun molen te ontvangen om hun instructie te geven.

Sinds enkele jaren bestaat er een aparte opleiding voor vrijwilligers die draaien met watergedreven molens. Het aantal molenaars in het bezit van het getuigschrift voor watergedreven molens is 2 (2) en daarnaast staan er nog 4 (1) leden in opleiding voor dit getuigschrift te boek.

Opleidingsactiviteiten

Al jarenlang worden er elke derde woensdag van de maand (behalve in juli en augustus) theorie-avonden georganiseerd in Arnhem, in de 'Paardenstal' naast molen 'De Kroon'. De avonden worden verzorgd door onze 'levende molenencyclopedie': Eep Top. Op deze avonden kwamen in 2002 gemiddeld zo'n 30 leergierige leerlingen en molenaars bij elkaar om aan de hand van een diapresentatie een bepaald deel van de examenstof onder de loep te nemen.

Ook organiseerde het afdelingsbestuur in 2002 twee keer een excursie naar een aantal molens in een ander deel van het land. Daarmee worden leerlingen in staat gesteld om met name ander typen molens, dan de gebruikelijke in Gelderland, te bezoeken. Op 23 maart toog een groep van ongeveer 35 molenaars en leerlingmolenaars naar het gebied van Midden-Limburg. Daarbij werden onder meer twee standerdmolens: de molens van Baexem en Beegden, de beltkorenmolens van Nijken en Heythuysen en de twee molens in Horn bezocht. Als laatste was de Grauwe Beer in Beesel in de route opgenomen. De najaarsexcursie van 28 september voerde naar de Rijnlandse molens. In dit waterrijke gebied in de buurt van Leiden staat een grote concentratie van verschillende typen poldermolens. Als eerste werd een bezoek afgelegd aan de molenmakerij Verbij in Hoogmade. Daarna volgden enkele wipmolens: Warmond, Oud Ade en een zeer bijzonder conische stenen Veendermolen te Roe-

lofsarendsveen. Deze poldermolen is in 1934 herbouwd door molenmaker Dekker (bekend van de stroomlijnneuzen). 's Middags ging de tocht verder per platte schuit over de Kager plassen. Daarbij werden enkele eilandjes aangedaan om onder meer twee ronde stenen poldermolens en een klein wipmolentje te bezoeken. Al met al een unieke excursie.

Examens en toelatingsexamens
De afsluiting van de opleiding wordt gevormd door de deelname aan het landelijke examen van de vereniging 'De Hollandsche Molen'. Men wordt toegelaten tot dit examen als men met goed gevolg een toelatingsexamen heeft afgelegd. Het organiseren en afnemen van deze toelatingsexamens is een van de taken van het afdelingsbestuur. In het voorjaar vonden er twee toelatingsexamens plaats met als resultaat dat 4 van de 8 kandidaten door konden gaan naar het landelijk examen. De toelatingsexamens werden afgenomen op 26 januari op de standerdmolen van Beuningen en op 9 februari op de molen van Warken. Erica Peters en Henk van der Graaf konden na het landelijk examen daadwerkelijk zelfstandig aan de slag op hun 'eigen' molen.
De twee kandidaten voor het najaarsexamens toonden op 6 juli hun kunnen tijdens het toelatingsexamen op de molen 'Nieuw Leven in Valburg. Daarop volgde het landelijk najaarsexamens op 17 oktober, op molen 'De Vlinder' in Deil. Dit leverde beide kandidaten, de heren Johan Cahuzak en Wim Kampes, hun getuigschrift op.

Bijeenkomst geslaagden en bijeenkomst instructeurs
Op 10 april 2002 werd een avond voor geslaagde leden georganiseerd. Molensteenmaker Hans Titulaer wist de aanwezigen te verrassen met een interessant verhaal over molenstenen en aanverwante zaken.
Op de jaarlijkse bijeenkomst voor instructeurs en gastgevende molenaars kwamen 24 personen. Deze avond vond plaats op 6 november 2002. Jan Knegt gaf ons een kijkje in het molenverleden van de Tielerwaard.

De Bonkelaar
Door middel van de nieuwsbrief 'De Bonkelaar' zijn de leden in januari en augustus op de hoogte gebracht van de activiteiten van het afdelingsbestuur, en van de wetenswaardigheden over de opleiding in Gelderland.

Tot slot
Het afdelingsbestuur Gelderland kijkt met veel plezier terug op het molenjaar 2002. Zonder de inzet van de vele vrijwillige molenaars, leerlingen en geslaagden, de instructeurs en de gastgevende molenaars was dit alles niet mogelijk geweest. Een speciaal woord van dank past wederom de 'Stichting Vrienden van de Gelderse Molen' voor het beschikbaar stellen van de 'Paardenstal' naast molen 'De Kroon' in Arnhem en van het extra budget dat het mogelijk maakt om al de activiteiten in Gelderland te organiseren.

Namens het afdelingsbestuur,
Dirk-Jan Abelskamp

Op reis met Gijs
Een zoektocht naar molens en hun verhaal (6)

Snuiftabak- en specerijmolens De Ster en De Lelie, Rotterdam - Kralingen met molenaars G. van Harrewijen en Jaap Bes

Een zonnige januaridag zonder wind met een fiks hogedrukgebied. De Kralingse Plas ligt er roerloos bij. Op de vijver aan de andere kant van de Plaszoom wordt geschaatst. Molenaar Jaap Bes heeft 's morgens geprobeerd de zeilen voor te leggen van De Ster, maar toen hij ontdekte dat ze bevroren waren liet hij ze achter de klampen. Teun en ik treffen hem naast De Ster aan. In het huis van de enige snuifmolenaar van Nederland, de heer Van Harrewijen. Na kennismaking lopen we met z'n vieren richting De Lelie, die een stukje verderop aan de Plaszoom staat om het karottenfabriekje te bezoeken, een gebouwtje naast de molen.

In het karottenfabriekje
Beneden is een gezellige rechthoekige ruimte met uitzicht op de bevroren plas. 'Hier werd vroeger de tabak opgeslagen', vertelt Jaap Bes. Boven vond de productie van karotten plaats, maar die ruimte wordt op dit moment niet gebruikt. Tegen de wanden hangen foto's van de fabricage van snuiftabak. Dit hele proces zal Jaap Bes later in De Ster uitleggen en demonstreren.
Hoe lang ben je hier molenaar? 'Zo'n vier, vijf jaar', schat Bes. Hij begon bij korenmolen De Haas in Benthuizen, had Justin Siebert als instructeur en heeft wat met industriemolens. Via Justin kwam hij op 't idee van deze molens. Jaap: 'Op een woensdagmiddag ben ik hier heen gegaan en zat Van Harrewijen in z'n stoel pontificaal z'n verhaal te vertellen aan een groep mensen. "Ik zoek eigenlijk versterking", zei Van Harrewijen.' Toen heeft Bes gewoon z'n vinger opgestoken en werd hij molenaar op deze molens. Iedere tweede zaterdag van de maand worden er met beide molens weer specerijen gemalen. Dat is bijzonder, want na de restauratie van 1970 werd dat niet meer gedaan.
Molenaar Van Harrewijen loopt ondertussen rond om de verwarming weer aan de gang te krijgen. Zijn vader was sinds 1948, na het overlijden van de heer Bukman Sr., bedrijfsvoerder van De Ster en de Lelie. Eerst samen met diens zoon H.J. Bukman en daarna alleen. Het is de bedoeling om de snuiftabakfabricage weer op gang te brengen en van het karottenfabriekje een museum te maken.

Molenhistorie met dierennamen "De Ster"
Voor de geschiedenis van deze molen schrijven we 1829. In dat jaar liet Isaac Hioolen op deze plaats een "windkoornmolen" De Nieuwe Star bouwen. Deze molen deed dienst tot 1865. Op 16 augustus van dat jaar brandde hij geheel af na een fatale bliksemslag. Aan de Rijswijkse Vliet bij Delft stond koren- en oliemolen 'De Stier' uit 1792. Deze molen werd afgebroken en op de fundamenten van Star weer opgebouwd. In 1842 was deze molen herbouwd als specerijmolen en kwam in bezit van de Rotterdamse

Molen de Ster, door brand verwoest in 1962, maar weer uit de as herrezen.

molenaars Hioolen met hun handel in snuiftabak en specerijen. Na enige verwarring werd de definitieve naam De Ster. Op 13 juli 1962 werd de nieuwe Ster door brand verwoest. De oorzaak is nooit achterhaald. Men zei: broei in een partij laurierbladeren. Gelukkig werd de Ster zes jaar later met nieuwe materialen weer opgebouwd. Alleen de bovenas is afkomstig van een in 1967 gesloopte molen van Oudenhoorn.

De Lelie

Klein maar dapper en reeds sinds 1740 in gebruik.

Deze molen werd volgens overlevering in 1740 in het Oude Kralingen gebouwd met als naam 'De Ezel'. In 1840 zou deze molen naar de Plaszoom gebracht zijn en werd hij De Lelie genoemd. Hiervoor zijn geen bewijzen gevonden. Wel wordt de molen in 1777 in een transportakte genoemd en staat dan al op de huidige plaats. Tot 1921 waren er zes stampkuipen, daarna werd er plaats gemaakt voor een elektromotoraandrijving op de wentelas, die werd gedeeld en voorzien van een koppeling om de kollergang te kunnen uitschakelen. In 1970 is bij de restauratie deze elektrische aandrijving verwijderd.

De gebroeders Hioolen

Beide molenaars bezaten dus De Ster en De Lelie en dreven een goedlopende handel in meel, snuiftabak en specerijen. Per week werd er 1000 tot 1500 kilo snuif geproduceerd. Snuiftabak was niet alleen een genotmiddel, maar werd ook als medicijn tegen 'zinkings en kwade vochten' gebruikt. Wat de productie betreft vulden de beide molens elkaar aan, elke molen vermaalde zijn specifieke producten.
In 1916 heeft de gemeente Rotterdam de molens onteigend in verband met de aanleg van de Waalhaven en later het Kralingse Hout. De gebroeders Hioolen vertrokken naar Gelderland en de heer Bukman, die sinds 1898 als knecht op de molens had gewerkt, werd molenaar. In dat jaar kwam Mina den Outer als tabaksstripster in dienst. In 1948 overleed Bukman Sr.; hij werd opgevolgd door zijn zoon en de heer C. van Harrewijen, de vader van de huidige molenaar.

Van Harrewijen vertelt

De verwarming brandt ondertussen in het karottenfabriekje. Zittend op de oude striptafel vertelt Van Harrewijen over Mina den Outer, die 'Mien van de Molen' werd genoemd. Zij was tabaksstripster. Een stripster snijdt met een mes de stelen en nerven uit de gesausde

Het gehele proces van tabak tot snuif is zeer omvangrijk maar Van Harrewijnen is een goede verteller.

tabaksbladeren. Dit doet zij op een striptafel met in het blad een zeef waardoor kleine deeltjes in een la worden opgevangen en zodoende nog gebruikt kunnen worden. Van Harrewijen: 'Mien wilde met pensioen gaan, maar ze zeiden, dat kán niet, want er zijn geen zegeltjes geplakt! Toen is ze blijven werken totdat ze wél met pensioen kon.' Ze heeft zelfs haar 50-jarig jubileum in het karottenfabriekje gevierd. Van Harrewijen vervolgt: 'Mien kreeg een lintje (van de koningin), maar dat was niet goed aangevraagd, toen moest ze zelf de rekening betalen!' Hij lacht.
Over de gebroeders Hioolen weet hij te vertellen, dat ze eerst bakkers waren. 'De nieuwe Star was eerst een meelmolen.'

Tabak

De tabak dient eerst gedroogd te worden. Het is nu slechts een bescheiden hoeveelheid, doch vroeger werden vele honderden kilo's per jaar verwerkt.

In de eerste helft van de 18e eeuw floreerde de Nederlandse tabakshandel in Rotterdam. Amersfoortse tabak was een uitgelezen soort voor snuiffabricage. Jaap Bes: 'Er is veel variatie in tabak. Je moet vette bladeren hebben voor snuif.' *Wat zijn dat?* 'Ik denk de dikke, zware bladeren die gebruikt werden.'
Er zijn honderden soorten snuiftabak, maar wie snuift er nu nog? Oude kloosterlingen en oud-mijnwerkers, die niet mochten roken wegens explosiegevaar. Volgens Jaap wordt het ook nog wel aan oude Marokkanen verkocht. Legaal. 'Ik snuif op demonstratiebasis,' zegt hij. 'Is het schadelijk voor de gezondheid?' vraagt Teun. Jaap schudt z'n hoofd en legt uit dat snuif alleen maar in je neus komt; je ademt het

aroma binnen, dus komt er nauwelijks nicotine in je bloed. 'Er is een nasal snuff club,' vertelt hij. 'Een groep snuifenthousiastelingen, die op internet gegevens uitwisselt.'
Waar wordt tabak geteeld? In Europa: België, Frankrijk, Andorra en op het tabaksakkertje van Jaap naast de molen, waar hij per jaar één kilo tabaksbladeren vanaf haalt, vertelt hij trots. *Heb je niet veel zon nodig om tabak te telen?* Jaap: 'Nee, maar om het buiten te drogen heb je wél veel zon nodig. Vroeger werd dat in de omgeving van Amerongen in schuren gedaan.' Er zijn drie manieren om tabaksbladeren te drogen, namelijk door middel van zon, vuur en warme lucht.
Verder is er natuurlijk ook de Amerikaanse tabak, die we later zullen zien, zoals Virginia en Kentucky. Jaap Bes: 'Van de opvolger van Van Nelle, Imperial Tobacco, heb ik 60 kilo tabak gekregen, maar daar is het bij gebleven.' Hij wil proberen zelf een vergunning te krijgen om tabaksbladeren in te kunnen voeren. Ook wil hij daarvoor sponsors werven.

Specerijen
Jaap Bes legt uit hoe het met hun andere bedrijfstak, de specerijen, in zijn werk gaat. Op een zeker moment kwamen ze in contact met Hans van Boven, chef specerijen van de bekende specerijenfabrikant Silvo in Papendrecht, die tot voor kort het merk 'De Ster' voerde. Van Boven had van oudsher een band met specerijen en molens, want hij kwam als klein jongetje al kaneelstokjes zoeken bij De Ster en de Lelie. Jaap: 'Via Silvo krijgen we nu specerijen die we op demonstratiebasis malen. Wij kunnen niet voldoen aan de hygiënecode, die ze dáár hebben.' Ze waren een keer op bezoek geweest bij Silvo. Jaap: 'Alles gaat daar volgens de regelen der kunst: petjes op, jassen aan. Daar zie je geen stofje.' In de molens kunnen ze niet voldoen aan deze eisen, want er komen regelmatig bezoekers en het gebouw zelf zit vol hoeken en gaten. Dus gemalen specerijen gaan weer terug naar Silvo. Daar wordt het in veevoeder verwerkt of afgevoerd.
Jaap: 'Een leuk verhaal over specerijen malen ...' en hij vertelt hoe ze voor het eerst na al die jaren weer op de oude manier speculaaskruiden gingen malen. Met een schop een mengsel maakten op de vloer van kardemom, gember, enzovoort en dat later de kollergang de kruiden maalde. Jaap: 'Dat was een redelijk emotioneel moment eigenlijk'. Hans van Boven was daar ook bij, die maakte ondertussen deel uit van de maalploeg.

Zeilmakerij van Neerven bv
opgericht 1925
van Neerven's MOLENZEILEN
'N BEGRIP VOOR DE MOLENAAR IN NEDERLAND,BELGIE EN DUITSLAND IN KATOEN,WK77 EN MARLON BOLUS ROOD
D.van Erpstraat 1
5341 AK OSS Nederland
Telefoon 0412-624028
Telefax 0412-627973
Sinds 1925

De Lelie bekeken
Het wordt hoog tijd om een kijkje te gaan nemen. Jaap gaat ons voor naar De Lelie. Deze molen zit goed in de verf en heeft van de zomer een uitgebreide restauratie ondergaan, vertelt Jaap. We wandelen naar binnen. Eerst betreden we de kapperij, waarin vijf stampkuipen staan opgesteld. Elk met vier stampers, met per stamper twee messen. De kuipen worden met zetters rondbewogen. 'Hier wordt sereh (citroengras) gehakt,'vertelt Jaap. Aan de zoldering hangen tabaksbladeren te drogen. Op de kollergang malen ze karwijzaad.
We gaan de trap op en bezichtigen de wentelas met nokken, die zorgt dat de stampers in beweging blijven. 'Kijk', Jaap wijst naar een sleuf in de as, 'daar heeft in de Tweede Wereldoorlog een riem overheen gelopen om een slijpmachine voor brillenglazen aan te drijven.' Dat kon allemaal.
We nemen de steile trap. Op de maalzolder laat Jaap de plek zien waar de maalstoeltjes met platte stenen gezeten hadden. 'Willen jullie nog naar boven?,'vraagt hij.
Ja, voor de volgende bijzonderheden wurmen we ons door de piepkleine ruimte naar boven: we zien de blokkelen op de aangescherfde achtkantstijlen en verbazen ons over de superkorte bovenas van 3.12 meter met een contragewicht om dompen te voorkomen. 'We willen hier alleen maar slanke leerlingen,' merkt Jaap op, terwijl we over een reeks van trapjes afdalen. Het is tijd voor De Ster.

De Ster: van tabaksblad tot snuif

De tabak werd samen gebonden tot de z.g. karotten en tenslotte gestript en toe snuif verwerkt.

De grote stenen voet herbergt een waar fabriekje. Rond de 'Kollergang in de kantsteenloods' (Jaap: 'Dat is volgens Van Harrewijen de oude naam.') hangt de geur van kaneel. Er staat een grote buil met een zeefkist ervoor. In de kapperij laat Jaap zien hoe het proces verloopt van tabaksblad tot snuif. De tabak komt aan in grote balen, wordt eerst losgeschud en in grove stukken gehakt. Vervolgens worden de bladeren in een bak 'gesausd', met een vloeistof overgoten die ze zelf maken. Jaap giet saus uit een steelpan op de bladeren, die in de bak liggen. Vervolgens demonstreert hij het strippen: met een mes stelen en nerven uit gesausd blad snijden. Dan legt hij legt een stukje linnen op de weegschaal en weegt gestripte bladeren af. Dan worden de bladeren in het linnen gerold en zien we een zogenaamde 'pop'.
Het karotten trekken kan met de hand of met een trekbank gebeuren. Met de hand gaat het als volgt: de pop

wordt strak in een touw gewikkeld, dat eerst stevig aan een balk is vastgezet. Een volledig omwikkelde pop heet een 'karot'. Door de druk van het touw loopt er sap door 't linnen naar buiten. Na drie weken wordt het met nieuw linnen en touw opnieuw gedaan. Als het vocht eruit is, wordt alles eraf gehaald en kan er dun vliegertouw om de karot worden gewonden, het fisseleren. Gefisseleerde karotten gaan voor jaren in de opslag. Hoe ouder, hoe beter van kwaliteit. Dan pas worden ze gehakt in de kapperij. Tot nu toe is het duidelijk.
Jaap loopt naar een tafeltje, waar verschillende soorten snuiftabak op uitgestald zijn. Hij laat ons verschillende geuren ruiken: mint, rum enzovoort. 'Kijk, zo gaat 't', Jaap strooit wat snuif in een kuiltje boven zijn duim (tabatière anatomique) en snuift het op. Het kan ook vanaf de top van de duim. Vroeger hadden ze allerlei soorten snuifdozen, waar ze hun snuif in bewaarden.
Wederom klimmen we een steile trap op naar de maalzolder. Daar zien we twee maalstoelen met koppels blauwe stenen, waarmee ze piment malen. 'Droge specerijen malen we met de platte stenen en vettere soorten met de kollergang,' vertelt Jaap. Er ligt een kuip open ter bezichtiging voor het publiek.
Buiten op de balie ('Wij noemen dat geen stelling!' leert Jaap ons) op de *balie* dus zien we duidelijk dat het riet doorloopt tot onder de stelling. Daarom is de bliksemafleiding op het baliehek bevestigd en niet tegen de schuur, die hier dus van riet is.
Er valt nog dagen te bomen over deze twee bijzondere molens, maar onze tijd zit erop. We bedanken de beide molenaars hartelijk voor hun uitleg, gastvrijheid en niet te vergeten de kruiden van Silvo, die we hadden meegekregen.

Bronnen:
- Overdruk uit 'Kontakten' 1970/4 en 1970/9, orgaan van de Dienst Gemeentewerken te Rotterdam
- *De molens van Zuid-Holland*, Provinciaal Bestuur van Zuid-Holland, zomer 1980, p. 182 en 186
  Met dank aan: G. van Harrewijen, Jaap Bes en Teun van Geest.

Alice de Wit

Zoals altijd blijkt iedere medaille een keerzijde te hebben

Van het stichtingsbestuur De Molen van St. Antonius Abt ontvingen wij de volgende reactie, n.a.v een artikel in de Gildebrief betreffende deze molen.
Puntsgewijs zullen we het verweer van de stichting hier laten volgen

Valkenswaard, 23 januari 2003

Geachte redactie,

Met belangstelling heeft het bestuur van de Stichting Molen Sint Antonius Abt het artikel en uw reactie op het artikel van de heer Harm Carolus gelezen. Dat gaf bij ons weer aanleiding tot een eigen reactie die ik u niet wil onthouden.

Ik kan u verzekeren dat de heer Harm Carolus door ons correct geïnformeerd is. Helaas lijkt het erop dat de heer Harm Carolus tijdens een gesprek alleen registreert wat hij prettig vindt om te horen. De hiaten, ontstaan door het negeren van de overige tekst, vult hij dan vrij naar eigen goeddunken in. Dat zulks een fraaie bloemlezing kan opleveren hoef ik u niet uit te leggen.
- Zo beweert hij dat de molen in 1999 overgenomen werd van de gemeente. Niets is minder waar.
- Verder heeft de molen tijdens de beheertermijn van de stichting nimmer 'stil gestaan"
- Weliswaar hadden we geen eigen molenaar(s), maar molenaars uit omliggende gemeenten.
- Wij stellen de degelijke opleiding van het Molenaarsgilde zeer op prijs.
  Wat ons betreft zijn de eisen gesteld aan uw bekwaamheidsproeve nooit te streng of te hoog gegrepen.
  Dit omdat wij beseffen dat de eindverantwoordelijkheid van het draaien/werken met de molen Sint Antonius Abt geheel bij het stichtingsbestuur ligt.
- Pas toen het lesmateriaal verspreid was, bedacht de heer Carolus zelf dat een en ander voor hem te moeilijk en volgens hem overbodig was.

Het bestuur van de Stichting Molen Sint Antonius Abt is er zich van bewust dat het (met uitzondering van de heer Gerard Sturkenboom, wel bij u bekend) niet gehinderd wordt door deskundigheid op molengebied.
De volledigheid van uw opleiding en de secure controle op de vaardigheden van de respectievelijke molenaars geven ons de moed deze verantwoordelijkheden te aanvaarden.

Alle beweringen geuit door de Hr Carolus, komen voor zijn rekening, het is zijn mening en niet meer dan dat. Het bestuur van onze stichting wil zich daar graag van distantiëren.

Met vriendelijke groet
M. van Moolenbroek-Vogels
voorzitter Stichting Molen Sint Antonius Abt
te Borkel en Schaft

Vrijwillig molenaar of molenmaker

Na aanleiding van het artikel over vrijwillig molenaar of molenmaker in de gildebrief van december 2002 toch even een reactie van een gediplomeerd vrijwillig molenaar.
Toen ik dit artikel had gelezen verbaasde ik mij er over dat mensen die zoals ze beweren razend enthousiast zijn, het dan zo snel laten afweten terwijl ze juist aan een van de meest bijzondere opleidingen zijn begonnen. Dan blijkt het zo te zijn, om de eenvoudige reden, dat ze net iets meer moeten leren dan hun eigen molen. De reden dat vroeger de molenaars ook niets van een andere molen af wisten, is in zekere zin wel waar, alleen de doelstelling is nu veranderd. Vroeger werd de molenaar opgeleid voor een molen om er vakgericht en doelmatig mee te werken. Nu is het de bedoeling niet alleen om op een verantwoorde manier met een molen om

te gaan, maar ook om op een educatieve manier de molen te presenteren als er op de molen bezoekers komen. Zij zullen ook vragen stellen over een andere molen dan je eigen molen. Met de opgestoken kennis uit de lessen tijdens je opleiding, vookom je, dat je dan niet met een mond vol tanden staat.
Anderszins ben je in zekere zin ook een soort ambassadeur voor de molen, zeg maar iemand die weet wat er in de wereld te koop is en niet alleen weet wat er op kantoor gebeurt.
Je kunt je molenaarsdiploma ook vergelijken met een rijbewijs, die geldt ook niet alleen voor je woonplaats. Als gediplomeerd vrijwillig molenaar en als rij-instructeur adviseer ik dan ook, om niet te snel af te haken maar gewoon de praktijk en de theorie te blijven volgen.
Maar zeker ook regelmatig bij een andere molen te gaan kijken, zorgt er voor dat de motivatie groot blijft. Ik wil aan alle leerling molenaars het advies geven laat tijdens je opleiding, ook als het tegen zit NOOIT DE WIND UIT JE ZEILEN NEMEN ik wens iedere molenaar dan ook een leerzaam en maalzaam 2003

Vrijwillig molenaar A. Stolk van de Kerkmolen te Molenaarsgraaf

Is een verkorte opleiding verantwoord ?

door G.J. Pouw

In de laatste uitgaven van de 'Gildebrief" stond een noodkreet van een kersvers lid in opleiding die nogal teleurgesteld was, dat hij het gehele lesstofpakket tot het zijne diende te maken en examen moest doen, alvorens hij met een standerdmolen mocht gaan draaien. Hem was tevens in het oor gefluisterd dat er een verkorte opleiding in de maak was.

Met onderstaand artikel wil ik hier gaarne op reageren.

De ideeën van een verkorte opleiding of deelpakketten verschijnen de laatste tijd weer geregeld. Men wil blijkbaar de status van vrijwillig molenaar verkrijgen via een verkorte opleiding. De redenen die daar aanleiding toe zouden geven zijn afhankelijk van de richting waaruit zij komen. Eén van die redenen is o.a. steeds weer dat er zoveel molens gedoemd zouden zijn, om stil te staan wegens gebrek aan voldoende molenaars.

Laten we eerst eens vaststellen, wat er in de afgelopen 25/30 jaar bereikt is. Vele honderden molens draaien nu regelmatig en soms malen ze zelfs. Was er geen opleiding voor vrijwillige molenaar geweest, dan waren al deze nu in bedrijf zijnde molens gedoemd stil te staan. Dat niet alle molens in diezelfde positie verkeren, is niet altijd te wijten aan onvoldoende vrijwilligers, maar aan het feit dat er vaak meerdere geslaagde molenaars samen op een molen rondhangen of daar zijn blijven plakken na hun opleiding. Soms heeft de vorige molenaar verzuimd tijdig voor opvolging zorg te dragen.
Ik wil de overbevolking van een molen geenszins afkeuren daar ik goed besef, dat dit voor diverse molens bijna een vereiste is.
Maar groepen van vijf à zes is wel erg kostbaar gezien de kosten en moeite die met de opleiding gemoeid zijn geweest. Ondanks dat, is het in zulke gevallen mijn vaste overtuiging dat men dan als groep een stilstaande molen zou moeten adopteren en die eens per maand laten draaien op basis van een roulatieschema tot een liefhebber is gevonden die dit als vrijwilliger op regelmatige basis wil doen. Overigens is dat ook een dankbare taak voor een afdelingsbestuur. Maar dit even terzijde.

Laten we eens stilstaan bij het woordje 'verkorte', als aanduiding voor de opleiding die na geslaagd te zijn voor een dergelijke opleiding het recht heeft zich bij een moleneigenaar te presenteren als iemand die verantwoord om kan gaan met een molen.
Wat bedoelen de voorstanders van zo'n verkorte opleiding daar nu eigenlijk mee, of wat wil men ermee bereiken?
Als men daarnaar vraagt, of hun motieven en achtergronden onderzoekt, blijkt de motivatie veelal gebaseerd te zijn op drie punten:

a. Men vindt het te lang duren voordat men met een eigen molen aan de slag kan gaan en geeft de opleiding de schuld.De reden hiervoor is vaak dat men reeds toestemming heeft van een onwetende eigenaar om met de molen aan de gang te gaan.
b. Men vindt het examen, zoals afgenomen door de examencommissie van 'De Hollandsche Molen', te zwaar. Het zou teveel zaken bevatten die men denkt niet nodig te hebben om molenaar te kunnen zijn. Men vreest dat het examen te zwaar is doch dat is voor 90% gebaseerd op de kletsverhalen die daar de ronde over doen. Die verhalen worden enerzijds in omloop gebracht om zichzelf een pluim te geven, of om (in het geval dat men gezakt is) de schuld op de instructeur of de examencommissie te schuiven.
c. Ondanks dat de kandidaat-molenaar nog niet gediplomeerd is, zijn reeds afspraken gemaakt met een eigenaar van een molen. Soms zet deze de kandidaat onder druk om zo snel mogelijk het diploma te behalen. De motivatie daarvoor is vaak het verkrijgen van zijn draaipremie of onderhoudssubsidie.

**Wat de diverse redenen betreft, worden deze punten in de nabije toekomst hete hangijzers.
De Arbo-wet vermeldt letterlijk dat men ten overstaan van een inspecteur van deze dienst en/of Arbeidsinspecties moet kunnen aantonen gecertificeerd of gediplomeerd te zijn om een machine, dat de molen uiteindelijk is, te mogen en kunnen bedienen. Blijkt bij inspectie of na een ongeval, dat dit niet zo is dan kan dit leiden tot sluiting van de molen en tot een fikse boete voor de eigenaar.**

Het onderwerp: 'verkorte opleiding/ minder zware eisen/rekening houden met de leeftijd' is iets dat je al sinds tijden hoort, wanneer je met leerlingen van welke opleiding dan ook spreekt. Wil men bijv. de richting in van de beter betaalde banen of functies, dan hoort men ook veel de klacht: "Wat moet ik met al die theoretische rompslomp zoals geschiedenis, vreemde talen of boekhoudkundig rekenen?"
Dit gebazel is, oppervlakkig beschouwd, heel begrijpelijk. Veel mensen vinden hun vrije tijd te kostbaar om te investeren in het verwerven van kennis die nodig is om het begeerde diploma te behalen.
Dus kiest men voor het absoluut minimale pakket waarmee dit mogelijk is, het terecht zo genoemde "pretpakket". Maar als men naderhand hoger is opgeklommen dan het niveau van de werkbank, blijkt hoeveel nut men van die "moeilijke" vakken heeft (of gehad zou hebben). Dan blijkt ineens het nut van al die o zo "onnodige franje".

In het leven geldt slechts de harde wet, "Als je iets wil bereiken dan moet je daar aan werken"
Er zijn gevallen bekend waarin bepaalde mensen de opleiding te elitair vonden, voor de doorsnee molenliefhebber. Wie schetst onze verbazing toen dezelfde mensen, nadat zij een bestuursfunctie hadden aanvaard, meenden dat in het lespakket een hoofdstuk over werktuigbouw moest worden opgenomen.
Bij dit voorstel was een lijstje met diverse onderwerpen voor dit hoofdstuk toegevoegd. Dat lijstje loog er niet om.
Voor scholieren en aanstaande molenaars geldt hetzelfde: je bent wel of niet gemotiveerd om het diploma te behalen. Is het "ja", dan heb je er alles voor over en is niets te veel, is het "nee", dan is alles te veel.
Daarom is het verkorten van de duur van de opleiding een discutabele zaak. Wie gemotiveerd is om molenaar te worden en daarna zelfstandig een molen te beheren, gebaseerd op pure liefde voor de molen in al haar facetten, zal daar ook alles voor over hebben. Zo iemand kan (mits de vrije tijd dit toelaat) in de kortst mogelijke tijd (18 maanden en/of 150 uren) slagen. Dit vereist wel dat je moet toegeven aan je grote liefde voor de molen wat betekent dat je bijna iedere zaterdag naar de molen gaat om bij je instructeur of de gast-gevende molenaar praktijk op te doen. Verder zit je zeer regelmatig met de neus in de boeken en volg je alle theorielessen.
Helaas komen momenteel veel examenkandidaten op het examen met amper 150 uur genoteerd in hun maalboekje. En dit, terwijl met gemak in één jaar tijd tussen de 200 en 250 uren behaald kunnen worden.
Eerlijkheidshalve moet ik vaststellen, dat de reden hiervan niet altijd ligt bij de leerling. Laten we de hand in eigen boezem steken en constateren dat veel gastgevende molenaars en instructeurs, die een kandidaat volledig onder hun hoede nemen, op een maaldag te kort op de molen aanwezig zijn. Als een instructiemolen per jaar nog geen 3000 omwentelingen maakt, is dat veelzeggend.
Met andere woorden: wie iets wil bereiken moet er wat voor over hebben. Ontbreekt het aan voldoende tijd en wil je het diploma toch behalen, dan duurt het wat langer. Maar welke aanstaande molenaar in hart en nieren zal daartegen bezwaar hebben, je bent gedurende je opleidingstijd toch heerlijk bezig met molens!
Geheel anders wordt het als men zo snel mogelijk "die of die" molen onder zijn beheer wil hebben of kan krijgen. Men streeft dan niet naar het prettig en zinvol doorlopen van een prachtige cursus, maar naar de status van "de molenaar". Men heeft zich wellicht reeds als molenaar gepresenteerd bij de moleneigenaar, zonder het te zijn.
Dat soort motieven leidt tot de vraag naar verkorte opleidingen. Zouden we daaraan toegeven, dan gaat dat ten koste van de molen en het molenaar zijn. Zo'n opleiding duurt dan elke dag die hij werkelijk duurt, een dag te lang. Er zijn zelfs mensen die reeds bij de opgave als lid in opleiding vragen waar nog een molen beschikbaar is om mee te gaan malen!!!

Een verkorte opleiding leidt m.i. slechts tot brokken of erger. Er zijn na een gelukkig opvallend lange tijd van stilte, weer enkele ongevallen gebeurd op molens. Gelukkig, voor zover je hier van geluk mag spreken, overkwamen deze ongelukken geen molenaar. Sommige ervan vloeiden voort uit een extreme weersituatie.
Statistisch is te bewijzen dat er sinds het opkomen van het fenomeen vrijwillig molenaar, opvallend weinig brokken werden gemaakt, weinig brand ontstond en weinig menselijke ongevallen voorkwamen. Ik heb er al eens eerder op gewezen dat dit in het begin van de vorige eeuw – voor 1916 – heel anders was. Wie de registers van de in dat jaar ingestelde Veiligheidswet inziet zal een ontstellende lijst tegen komen van ongelukken waarbij molenaars betrokken waren die beroepshalve op molens werkten. De opleiding tot molenaar was volslagen onbekend. Elke arbeider die zich aanbood voor werk op een molen werd direct in het diepe gegooid, met alle gevolgen van dien.
Deze zogenaamde weelde kunnen wij ons niet meer veroorloven. We hebben nog maar een fractie van het toenmalige aantal molens over. Daar moeten we uiterst zuinig mee omspringen.
Dit beseffen de besturen van het Gilde van Vrijwillige Molenaars en vereniging De Hollandsche Molen zich terdege, daar zij op basis van dit inzicht bepalen of iemand geschikt wordt geacht om met een molen te gaan draaien en/of malen. Zij zullen zeker niet bereid zijn om die norm lager te stellen. Het gaat hier tenslotte om mensenlevens en dat is een zware verantwoording.

Wat betreft het niet gediplomeerd werken (dus zonder de noodzakelijke kennis) gaat ook hier het voorbeeld op uit het onderwijs. De leerling die zich geheel blind staart op bijvoorbeeld rondhangen in de werkplaats of garage zal zonder een gedegen opleiding het onderwijs vaarwel zeggen zodra de leerplichtwet hem daar de ruimte voor biedt. Hij wil aan de slag, geld verdienen voor de disco, de meiden en de brommer.
Maar o wee als zijn vroegere klasgenoot in die zelfde werkplaats verschijnt, voorzien van de nodige diploma's. Deze gaat vanaf de eerste week met een veel beter salaris naar huis en mag meer verantwoordelijk werk doen. In deze lijn is het ook voor een vrijwillig molenaar beter om voor vol aangezien te worden en gezamenlijk met de eigenaar eventuele reparaties te bespreken op basis van zijn "zogenaamd overbodige" kennis van zaken op molengebied!

Mijn advies: wie niet genoeg tijd, motivatie of vermogen heeft om de cursus tot vrijwillig molenaar te volbrengen, kan beter op de molen hand- en spandiensten verlenen. Ook dan kan men genieten van deze hobby. Het alternatief is: ermee stoppen. Probeer echter niet via een achterdeur het niveau van het examen naar beneden te halen. Wie zonder oprechte inspanning het diploma behaalt heeft niet alleen niets geleerd, zijn getuigschrift is ook gedegradeerd tot een waardeloos vodje. Het ontbreekt een dergelijke 'molenaar' aan noodzakelijke kennis.
Op deze wijze het diploma 'versieren' is een verwerpelijke manier van zelfbedrog of status najagen die ten koste gaat van de molens en – wie weet – ook mensenlevens in gevaar kan brengen. Het antwoord op de vraag gesteld in de kop boven dit artikel moet dus zonder meer NEE zijn. Een verkorte opleiding is en blijft onverantwoord. Molenbehoud is een miljoenenzaak en daar mogen en kunnen we niet te lichtvaardig mee omspringen!

Hiermede wil de redactie wat dit onderwerp betreft voorlopig de discussie sluiten.

Boekbespreking

Van Adelsteen tot Zetelkruier deel III

Als derde in de reeks Van Adelsteen tot Zetelkruier verscheen onlangs het Geïllustreerd molenwoordenboek van de hand van Paul Bauters (tekst) en Gerrit Pouw (tekst en illustraties). In circa 5000 trefwoorden en ongeveer 650 illustraties wordt een grondig overzicht gegeven van de in het Vlaams en Nederlands gebruikte termen en namen die verband houden met molens. Veel historische en streekgebonden termen worden verklaard en met afbeeldingen duidelijk gemaakt. Zelfs ongedierte in de molen en verschillende volksnamen zijn als trefwoord opgenomen. Al lezend wordt het snel duidelijk dat de auteurs een degelijk werk hebben afgeleverd waarvan men nog jarenlang veel plezier zal hebben. Formaat, uitvoering en omvang (250 pagina's netto tekst en afbeeldingen) komen overeen met de eerste twee delen.
Op 2 februari werd tijdens een bijeenkomst in het Gouvernementsgebouw van Oost-Vlaanderen in Gent het eerste exemplaar van dit werk aangeboden aan de Gouverneur, dhr. Balthazar. Er werden diverse toelichtingen en toespraken gegeven, waarbij de deskundigheid en de liefde voor de molinologie van dhr. Bauters goed belicht werden en dhr. Pouw aangaf dat dit boek er onder meer is gekomen doordat hij tal van dingen wel deed, gedurende zijn leven, die hij beter had kunnen laten.
De samenwerking tussen Bauters en Pouw, die ook in deel 1 en 2 al vruchten heeft afgeworpen heeft zijn weerslag in het groot aantal typisch Nederlandse termen die opgenomen zijn. Daarmee is dit Geïllustreerd Molenwoordenboek een werk geworden dat het gehele Noord- en Zuid- Nederlandse taalgebied bestrijkt.
Het boek is uitgegeven door de provincie Oost-Vlaanderen, waardoor de aanschaffingsprijs zeer acceptabel is gebleven voor een boek in een dergelijke uitvoering.

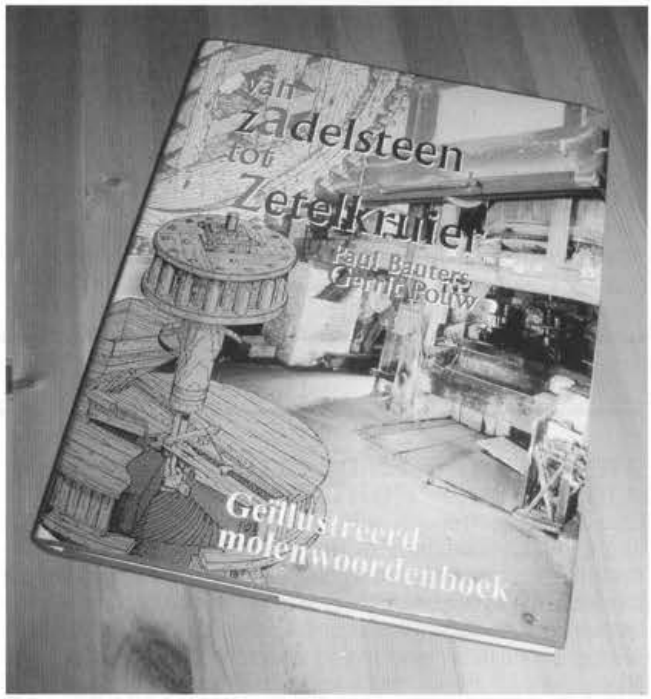

Het boek is te bestellen d.m.v. het overmaken van het bedrag groot € 50,- inclusief porto op bankrekening ABN AMRO 55 44 45 050 t.n.v. G.J. Pouw, onder vermelding van "Bauters III".

De delen I en II zijn eveneens nog in beperkte mate verkrijgbaar. De prijzen hiervan zijn € 50,-- en € 55,-- incl. porto.

Op molenpad op de Veluwe en de Randstad

Nieuwe kleurrijke toeristische molengidsen

Noordhoek, januari 2003 *- Volgende maand zullen een tweetal nieuwe toeristische molengidsen met de titel* ***"Op molenpad op de Veluwe" en "Molenpad in de Randstad"*** *verschijnen van auteur drs. Hans Ouweneel - historicus/journalist en gewezen vrijwillig molenaar. Mede dankzij medewerking van regionale horecabedrijven en tal van vrijwillige molenaars zijn een tweetal kleurrijke toeristische molengidsen samengesteld waarin alle resterende windkoren- en watermolens op de Veluwe en in de Randstad op boeiende wijze in woord en beeld worden gebracht.*

Van het totale Nederlandse molenbestand van ruim duizend stuks staan nog 44 molens op de Veluwe en 40 in de randstad. In de nieuwe full color A5-formaat toeristische molengidsen, die voor een breed publiek geschreven zijn, wordt nader ingegaan op de resterende windkorenmolens en watermolens. In het kort worden de bouwwijze, historie, bijzonderheden, versieringen en bezoekersinformatie beschreven met van elke molen een nog niet eerder gepubliceerde kleurenfoto. Kortom, met deze Op Molenpad uitgaven beschikt u over een compleet en actueel overzicht van de molens in de genoemde gebieden. In 2001 verscheen al een Op Molenpad uitgave van de koren- en poldermolens in het aangrenzende Gelders Rivierengebied, Groene hart van Holland en Alblasserwaard met de Kinderdijk.
Bijzondere aandacht gaat daarbij uit naar de 5 wereldberoemde **Schiedamse brandersmolens en de 7 Rotterdamse molens**.

Wind- en watermolens

In diverse hoofdstukken wordt ingegaan op de diverse modellen molens, waarbij aan de hand van schematische molenafbeeldingen (incl. Engelse terminologie) nader wordt ingegaan op de werking van een windkoren- en watermolen. Daarna volgen in hoofdstuk 3 tips voor toeristische fiets- en autoroutes langs de verschillende molens. Vervolgens wordt in gegaan op de molens in de genoemde gebieden. Al deze over de diverse streken verspreid staande molens zijn de moeite waard om te bezoeken. De meeste liggen schitterend in het landschap en bieden volop mogelijkheden om van de natuur te genieten, een stukje cultuurhistorie te ervaren en kennis te maken met de windbemaling die vroeger algemeen en soms ook nu nog wordt toegepast om koren te malen voor de bakkers en/of boeren. Op enkele korenmolens zijn nog beroepsmolenaars actief. Op veel andere korenmolens verkoopt de vrijwillige molenaar zelf gemalen meel. Ook op sommige watermolens wordt het waterrad nog regelmatig op vrijwillige basis in werking gezet.

Toeristische tips
Tevens worden toeristische tips gegeven om uw bezoek aan de molens te combineren met andere leuke cultuurhistorische uitstapjes. Op het overzichtskaartje kan men alle beschreven en genummerde korenmolens terugvinden. Ook de toeristische en culinaire tips van de in de gids opgenomen horecabedrijven - restaurants, (eet)cafés, campings en dergelijke - zijn de moeite waard om zelf op molenpad te gaan.

'Op Molenpad op de Veluwe'
is verkrijgbaar bij de regionale VVV-kantoren, boekhandels en horecabedrijven met een A4-raamposter van de cover en tevens bij de uitgever door overmaking van € 9,07 (incl. porto) op postgiro 6966832 ten name van Hanova Media Productions te Noordhoek met vermelding 'VE'.

'Op Molenpad in de Randstad'
is eveneens een uitgave van Hanova Media Productions en verkrijgbaar bij de regionale VVV kantoren, boekhandels en horecabedrijven met een A4-raamposter van de cover.
De molengids is tevens bij de uitgever te verkrijgen door overmaking van € 9,07 (incl porto) op postgiro 6966832 ten name van Hanova Media Productions te Noordhoek met vermelding 'RS'. (zie ook www.hanova-media.nl)

Kleine berichten

WIE HELPT ONS EN DE GEITEN?

Om het de geiten en schapen van onze voornaamste klant wat makkelijker te maken zoeken wij voor oliemolen De Passiebloem een gietijzeren **handkoekenbreker of bietensnijder**. Kleine gebreken zijn geen bezwaar. Reacties op (038) 422 55 33.

DOOR HERMIEN WORDT EEN MOLENAAR GEZOCHT

Op molen Hermien te Harreveld is ruimte voor een jonge geslaagde vrijwillige molenaar.
Gezocht wordt naar iemand die de molen weer echt tot leven brengt. We bedoelen hiermede veelvuldig draaien en echt malen. Het is een leuke en unieke beltmolen waar men zijn hobby echt op kan uitleven.
Indien men interesse heeft ken men zich aanmelden bij de eigenaresse
Mevr. H. Wolterink Domhof.
Varsseveldseweg 86.
Voor inlichtingen tel. (0544) 37 12 46 of (035) 694 54 28

STICHTING KORENMOLEN DE EENDRACHT

Molen De Eendracht in Alphen aan den Rijn zoekt molenaar(s)
De Eendracht in Alphen Aan de Rijn heeft het afgelopen jaar een grondige inwendige restauratie ondergaan. Er is een ondersteuningsconstructie onder de steenzolder aangebracht. Een volledig nieuwe balklaag en vloer voor de maalzolder. De silo's zijn geheel vernieuwd. De hulpmiddelen en transportsystemen voor het productieproces zijn gerenoveerd en uitgebreid.
De molen gaat binnenkort weer volop malen voor haar sponsor de eigen bakkerij van de supermarktketen Hoogvliet. Er zal volkorenmeel en bloem geproduceerd worden. Daarbij zal de hygiënecode gehanteerd worden die is ontwikkeld door Ambachtelijk Korenmolenaarsgilde en het Gilde van Vrijwillige Molenaars in samenwerking met de overheid. Dit betekent dat de voedselveiligheid gegarandeerd is.
Tijdens de Nationale Molendag zal de herstart feestelijk gevierd worden. Het malen gebeurt vrijwel alleen op de zaterdagen. Er wordt zo zo'n 60 à 70000 kg meel geproduceerd.
De huidige molenaar is al meer dan twintig jaar aan de molen verbonden. Het wordt tijd dat hij ook eens een vrije zaterdag bij zijn gezin kan doorbrengen. Het bestuur van de exploiterende Stichting Korenmolen de Eendracht zint op mogelijkheden om een molenaarsteam op te richten waardoor bij toerbeurt op zaterdag gemalen kan worden.
Vrijwillige molenaars kunnen op de molen opgeleid worden maar ook een volledige opleiding tot molenaar is mogelijk. Het gaat om vrijwilligerswerk maar onkosten worden ruimschoots vergoed. Liefhebbers kunnen zich melden bij de voorzitter Stef Jansen tel 0172-445411 of de secretaris Gerrit van Oord tel 0172-474627.

IN MEMORIAM PIET BERKERS, Molenaar De Roosdonck

Op zaterdagavond 25 januari overleed op 60-jarige leeftijd Piet Berkers, molenaar van 'de Roosdonck' te Nuenen.
Ruim 15 jaar is Piet molenaar geweest op de Roosdonck na het behalen van zijn diploma vrijwillig molenaar. In die tijd heeft hij bovendien het diploma van het AKG en het Belgisch diploma Meestermolenaar behaald. Ook zat hij in het bestuur van de Peellandse Molenstichting.
Naast zijn gezin en wasserij Wilhelmina was de Roosdonck zijn levenswerk waar hij zeer veel tijd in stak. Het allermooiste vond hij het wanneer vrienden en bekenden een bezoek brachten aan de molen, dan vertelde hij trots over zijn molen. Piet was zeer technisch, wanneer er iets aan de molen mankeerde hoefde hij er maar even naar te kijken, dan bedacht hij een oplossing en maakte het, niet alleen als het met hout te maken had maar ook over metaalbewerking en elektra maakte je hem niets wijs. Hij probeerde ook altijd om die kennis op anderen over te brengen, zo ook op de molenbouwers tijdens de restauratie en ook zelf heb ik veel van Piet mogen leren tijdens mijn opleiding en in de jaren daarna.
De laatste jaren toen hij door zijn ziekte regelmatig in het ziekenhuis van Geldrop lag, verzocht hij de verpleging altijd een kamer aan de zuidzijde van 't ziekenhuis zodat hij toch molen 't Nupke kon zien staan. Hij hield deze dan kritisch in de gaten want op een zaterdag belde hij naar Nuenen dat ze wel erg lang over 't voorleggen van de zeilen deden.....
Voor bewezen diensten is Piet op 11 mei 2002 door de burgemeester van Nuenen in 't zonnetje gezet en heeft hij de bronzen erepenning ontvangen voor alles wat hij voor de molen heeft gedaan.
We zullen Piet allemaal missen op de molen.

Mario Collombon

OPEN DAGEN OOST-GRONINGER MOLENS MEI EN JUNI 2003

3 mei De molens in Weddermarke en Wedderveer
10 mei Nationale Molendag
17 mei De Liefde in Uithuizen, Onrust in Oude Pekela
24 mei Veldkampsmeulen in Bellingwolde
Zo 25 mei Korenmolen Ganzedijk (Finsterwolde)
Hemelvaart 26 mei Noordstar in Noordbroek
31 mei De Korenbloem in Vriescheloo. Niemans molen in Veelerveen
7 juni Onrust in Oude Pekela
14 en 15 juni Groninger molenweekend
21 juni Vestingmolen Bourtange
Zo 22 juni De Westerse in Nieuw Scheemda
28 juni De molens in Winschoten

De vereniging 'Molenwerkgroep Oost-Groningen' stelt u in de gelegenheid om de molens in de regio te bezoeken, door ze op verschillende zaterdagen of zondagen open te stellen.
De molenaar is dan aanwezig.
De hierboven genoemde molens zijn geopend van 13.00 – 16.00 uur.

Vriescheloo: de Korenbloem elke zaterdag en zondag van 10.00 – 16.00 uur open.
Delfzijl: de Adam elke zaterdag van 14.00 – 17.00 uur open.
Nieuw-Scheemda: de Dellen elke maandagavond tot zonsondergang open.
Eemshaven: de Goliath elke zaterdag en zondag van 13.30 – 17.00 uur open
Uithuizen: De Liefde elke dinsdag en donderdag van 10.00 – 16.00 uur open.
Farmsum: de Aeolus elke dinsdag en donderdag namiddag open met uitzondering van de schoolvakanties.

Inlichtingen: H. Bossen, Wollinghuizerweg 152, 9451 AV Vlagtwedde, tel. (0599) 31 31 28.

EEN BEER MET NATTE POTEN

Ofwel zandzakken voor de deur

We lezen regelmatig in de kranten dat de Maas zoveel water te verwerken krijgt dat menige Limburger met een riant uitzicht op deze mooie rivier de wenkbrauwen fronst. Helaas moeten we dan een paar dagen later weer lezen dat die zelfde Limburger in moeilijkheden verkeert, daar het water hem weliswaar niet aan de lippen staat maar dan toch wel onder de vloermat door zijn weg zoekt naar de haven van Rotterdam. Dat is verre van leuk, maar je hoort weinig van molenaars die ook om dezelfde redenen in moeilijkheden geraken. We ontvingen nu wel een prachtige foto van de Grauwe Beer in Beesel. De molenaar verstrekte geen commentaar daar hij er wellicht net als de redactie van uitging, een beeld zegt meer dan 1000 woorden. Wij kunnen dit volledig beamen en wensen hem sterkte daar we ook weten dat de mooie dieselmotor ook niet best tegen zoveel water bestand is.

De redactie

CORRECTIE

Per telefoon ontvangen informatie:
De boezemmolen no. 4 van Kinderdijk is geen instructiemolen. Dit wordt medegedeeld door een beroepsmolenaar die er vlakbij woont op no. 3 en al 24 jaar actief is. Hij meldt tevens dat het wellicht een goed idee zou zijn om eens examen af te nemen op bezoekersmolen no. 2.

TWEEDE MAALMARATHON PASSIEBLOEM AANSTAANDE

Op oliemolen De Passiebloem zal wederom een maalmarathon van 48 uur worden gehouden. Het is de bedoeling dat de molen voor zover mogelijk onafgebroken in bedrijf zal worden gehouden waarbij de gehele procesgang zal worden gedemonstreerd. Van de kantstenen via de vuister zal lijnmeel worden voorgeslagen, gestampt, gezeefd, opnieuw gevuist en nageslagen. Kortom alles en iedereen is aan het werk. Naar verwachting zal het olieslaan steeds soepeler verlopen.
Diverse olieslagers uit het land hebben hun medewerking al toegezegd.
De Marathon begint op donderdag 27 maart om 19.00 uur en duurt tot zaterdag 29 maart.
Op zaterdag zal er om 10.00 uur de Passiebloem Biotoopprijs worden uitgereikt aan de firma Nijhuis Bouw uit Rijssen. Ter gelegenheid hiervan zal een korte inleiding worden gehouden over de geschiedenis van de Zwolse molens en de recente biotoopontwikkelingen waarbij zal worden ingegaan op de positieve ervaringen die wij op dit gebied hebben gehad. De prijs zal worden uitgereikt door wethouder J.C.G.M. Berends van de gemeente Zwolle.

Een ieder is welkom tijdens alle uren van de Marathon

VAKANTIE IN TSJECHIE OP EEN BOERDERIJMOLEN

Onze zoon van vijftien is lid van uw vereniging. Elke zaterdag gaat hij helpen op korenmolen de Sterrenberg te Nijeveen.
Telkens als wij vakantie hebben gaan wij, zoals zoveel molenaars, op zoek naar molens in Nederland en het buitenland.
Twee jaar geleden bezochten wij Chadims'mlyn in Horni Dubenky in Tsjechië. Dit is een voormalige waterkorenmolen annex bakkerij.
De familie Chadim heeft in 1991 de molen weer in eigendom terug gekregen, nadat hij destijds door het communistisch bewind was onteigend.
Helaas was die periode niet de beste tijd gedurende het bestaan van de boerderij annex watermolen, want het gehele complex werd deerlijk verwaarloosd en leeggeroofd.
Zo was de molen oorspronkelijk uitgerust met een groot waterrad, dat in de jaren voor de oorlog werd vervangen door een turbine. Helaas is deze laatste ook in de duiste-

re periode na de oorlog vernield en voor schroot verkocht. Ook de bijbehorende aanvoermogelijkheid van water is aan groot herstel toe.
De familie Chadim heeft zich sinds jaren tot doel gesteld en reeds actief bezig, het complex weer terug te brengen in de staat waarin het moest worden overgedragen aan de staat.
Deze zware taak is op de schouders genomen door de kleinzoon Martin van de laatste eigenaar. Om de zwaar op de familie drukkende restauratiekosten enigszins te verlichten heeft men naast de boerderij/molen enige gastenverblijven gebouwd, gekoppeld aan een kleine Eceat/SVR-camping. Met de gelden die men uit deze vorm van recreatie haalt is men druk doende de molen stapsgewijs te restaureren.
De kleinzoon Martin van de laatste eigenaar is reeds 27 jaar helemaal bevlogen van deze molen en heeft tijdens onze eerste ontmoeting tot in de kleine uurtjes allerlei informatie uitgewisseld met onze zoon.
De familie Chadim bestaat uit twee tantes van Martin (dochters van zijn opa), zijn zus en zijn moeder. Met elkaar zorgen ze voor de koeien en uiteraard de gasten. Daarnaast heeft Martin nog een volledige baan en studeert zijn zus nog aan de universiteit.
Het afgelopen jaar zijn wij een vijftal dagen van onze vakantie op hun camping geweest en hebben we op hun verzoek een Nederlandse vertaling gemaakt om de werking van de molen uit te leggen. Ze krijgen voornamelijk Nederlandse SVR leden op hun camping en in de huisjes.

Er is ook een gedeelte van de molen af te huren als gastenverblijf.
Zelf enthousiast geworden niet alleen van de molen de mensen maar zeker ook van de omgeving, willen wij graag deze accommodatie onder de aandacht brengen van de vele molenliefhebbers onder uw lezers.
WE zijn er bijna van overtuigd dat er wel meer molenaars zijn die belangstelling hebben om hun vakantie op een dergelijke wijze te combineren met het bezoek/verblijf op de molen en daarbij tevens de restauratie helpen voortgang te doen vinden.

Martin Chadim zal u zeker van harte welkom heten en uitgebreid vertellen over zijn droom om z'n geliefde molen stukje bij beetje verder op te knappen.
Indien u meer inlichtingen wenst kunt u zich wenden tot:
Martin, Betsy en Albert Wink
Burgemeester van Veenlaan 23
7948 AB Nijeveen
(0522) 49 15 08
marbetwink@wanadoo.nl

DIDAMSE MOLENS EN HUN MOLENAARS

Onder bovenstaande titel staat een boek op stapel over alle molens die in de gemeente Didam (Gld.) hebben bestaan. Daaronder waren naast vijf windmolens ook twee rosmolens en een rosoliemolen. Alle aspecten wordt in historisch perspectief geplaatst.
De Didamse molengeschiedenis gaat terug tot begin vijftiende eeuw. De eerste standerdmolens stonden bij kasteel Didam en kasteel Loil in de buurtschap Loil .Vanaf 1469 wordt gesproken over een stenen (toren)molen die toebehoorde aan Huis Bergh. Het betrof een zogenaamde dwangmolen waar de onderdanen van Huis Bergh verplicht waren hun graan te laten malen. Soortgelijke molens bezat Huis Bergh ook in 's-Heerenberg, Gendringen en Zeddam. De Didamse torenmolen, die in 1918 werd gesloopt, had dezelfde uitvoering als de nog bestaande Zeddamse torenmolen.
Opvallend is dat eeuwenlang (van 1624 tot 1873) de molenpachters uit hetzelfde geslacht Ter Laak voortkwamen. Ze komen uitvoerig aan bod. Als alternatief voor windstille perioden waren er rosmolens.
Midden negentiende eeuw ontstond een hausse in nieuwbouw van windmolens. In Didam werden er drie gebouwd. Een ervan is in 1926 gesloopt. De Korenbloem draait nog regelmatig, maar de Sint Martinus is aan een ingrijpende restauratie toe.
Auteur is Henk Stevens (59), leraar metaal aan een school in Doetinchem. Hij is redacteur van het jaarboek van de oudheidkundige vereniging in Didam. Aanvankelijk dacht hij aan een molennummer van dit jaarboek, maar dit plan groeide uit tot een apart boek. Stevens, die zich tot dusver nooit zozeer met molens had beziggehouden, is enthousiast gemaakt molenaar, molenverzamelaar en plaatsgenoot Geert Ruyling, die hem met raad, daad en veel uniek fotomateriaal terzijde stond.
Het boek, dat naar verwachting in mei-juni verschijnt, bevat ongeveer 180 pagina's op A4-formaat, is rijkelijk voorzien van foto's en fraai uitgevoerd. De prijs wordt waarschijnlijk tussen 25 en 30 euro. Intekenformulieren bij auteur Henk Stevens, (0316) 22 41 24 of via zijn e-mailadres h.w.b.stevens@planet.nl

Historische Caerten

Aandacht voor 390 jaar droge voeten in de Beemster
Historische "Beemster caerten" opnieuw in druk verschenen

Het is weliswaar geen echt jubileum, maar 390 jaar drooglegging van de Beemster polder (1612-2002) heeft toch wel wat. Een leeftijd waar we best wel even bij mogen stilstaan, is de mening van Pieter de Hart, geboren en getogen in de polder.
En dat doet hij dan ook met zijn initiatief om drie historische "Beemster Caerten" opnieuw uit te geven in kwalitatieve herdruk, met tegelijk daarbij een set unieke Beemster wenskaarten. Die laatste zijn vooral een hommage aan ingenieur en molenmaker Jan Adriaensz. Leeghwater.
Hoewel ik nu een decennium met volle teugen geniet van de gastvrijheid van de Schermer polder ligt mijn hart toch wel aan de andere kant van de ringvaart om de "Beemster polder". Dat kan ook bijna niet anders. Ik ben er geboren en getogen en heb er ruim veertig jaar van mijn leven doorgebracht. De Hart is na een kort uitstapje in het zuiden des lands weer snel teruggekeerd naar het Noord-Hollandse landschap maar woont nu in Grootschermer.

Drie herdrukken
Bij eerdere herdrukken van etsen en litho's,

met name bij die van de Schermer, is me vaak gevraagd om een hernieuwde uitgave van een historische "Beemster caerte" te publiceren. In beperkte oplage zijn het uiteindelijk drie waardevolle herdrukken geworden. De originelen zijn alle in familiebezit, meldt De Hart. Het gaat om een gedetailleerde zw/w uitvoering van cartograaf Claes Jansz. Visscher (uit 1625 en daarmee de oudste caerten van de polder). Het gaat ook om een zogeheten gemeente-litho uit 1869, met aanduidingen van boerderijnamen en eveneens in zw/w uitvoering), alsook om een decoratieve en daardoor heel fraaie caerte. Ware pronkstukken van de bekende cartograaf Daniel van Breen uit 1658. Onder andere in de uitgave De Eenhoorn wordt regelmatig verwezen naar Van Breens kaarten.

Hommage aan Leeghwater
De uitgifte van de wenskaarten is na 390 jaar droogmakerij van de Beemster met name bedoeld als eerbetoon aan Jan Adriaensz. Leeghwater (1575 -1650). In veel uitgaven staan de spotlights nadrukkelijk op de heren bedijkers, de financiers, de geldmagnaten van de Oostindische Compagnie dus. En later in de tijd vooral op de grondlegger en (eerste) bestuurderen van de Beemster. Er was toentertijd veel te bedenken, dat vele malen meer aanzien genoot dan Leeghwater's werk en zijn persoon. Terwijl hij het toch wel geweest is, die de achtkante molen heeft ontworpen. Voorwaar een grootse en onontbeerlijke bijdrage in de Noord-Hollandse droogmakerijwerken.

Helpen bedienen
In de uitgave "Leeghwater idealist en molenmaker", staat te lezen: "Het waren dan ook deze heren aandeelhou- ders en bedijkers, die op de 4e juli 1612, met veel pracht en praal en in het gezelschap van Prins Maurits en zijn broer Prins Hendrik de drooggevallen Beemster betraden teneinde de nieuw verworven landerijen in ogenschouw te nemen. De maaltijd gebruikten ze in een tent bij het later te bouwen Heerenlogement in het midden van de Beemster. Over deze gebeurtenis schrijft Jan Adriaensz. in een van zijn geschriften: "... *dat ick, Jan Adriaensz. Leeghwater dit mede ghesien hebende de tafel mede heb helpen bedienen.*
Leeghwater's rol was misschien in de voorbereidingen van de Beemster drooglegging gering, maar, nogmaals, het waren wel zijn achtkanten, die het feitelijke uitwateringswerk hebben uitgevoerd. En als dank dan mogen .. bedienen bij de "hooghe heren"
Een scherpzinnige geest als ober bij een feestje ter gelegenheid van een wel zeer geslaagde investering, op basis van het procede van diezelfde ober! Leeghwater's deel was echter een schamel inkomen, dat in geen enkele verhouding stond tot zijn vindingrijkheid. Van Leeghwater is bijvoorbeeld bekend dat hij een loontje beurde van een handjevol stuivers daags, dat te lezen is in eerder genoemde uitgave. Dat zegt veel over de waardering naar hem toe.

Wenskaarten
Op de wenskaarten, met 6 verschillende uitvoeringen in een set van 12 stuks totaal, nemen Leeghwater's portret, zijn initialen, een tekening van zijn achtkante molen, alsook een niet onaardige quote uit zijn aantekeningen "Een Kleyne Chronycke", een prominente plaats in. Naast uiteraard algemene teksten, gedichten quotes en plaatsingen in klein formaat op alle uitvoeringen van een Beemster caerten plus op één van de achterzijden nog een kleine uitvoering van de situatie van voor de drooglegging.

Molenstichting Goeree Overflakkee

Actief het gehele jaar

Door middel van dit bericht willen wij u dit jaar tijdig op de hoogte stellen van onze activiteiten in het jaar 2003.

1 februari 2003
Herdenking watersnoodramp 1953
De wieken van de molens stonden deze dag in de rouwstand ter herdenking van de vele slachtoffers die op 1 februari 1953 in Zuidwest Nederland te betreuren waren.

10 mei 2003
Nationale Molendag/ Landelijke fietsdag
Tijdens deze dag zijn er door de VVV/ANWB drie fietsroutes uitgezet. De routes lopen over prachtige fietspaden en mooie bloemdijken op Goeree-Overflakkee. Hierbij zijn enkele molens als start-, stempelpunt opgenomen in de fietsroute. Tevens zijn de molens op deze dag vrij te bezoeken. De molenaars staan van 09.00 tot 17.00 uur klaar om u te ontvangen. Op enkele molens worden er pannenkoeken gebakken en is er pannenkoekmeel te koop.

12 juli 2003
Molendag Goeree-Overflakkee
Voor de zesde keer wordt de Molendag Goeree-Overflakkee gehouden. De molenaars staan op deze dag van 10.00 tot 17.00 uur klaar om u te ontvangen. Tijdens deze dag is het mogelijk om met de molenaars te spreken over de specifieke onderdelen van de molens, het molenaarsvak, het malen van koren en de molenbiotoop. Op enkele molens worden er pannenkoeken gebakken en is er pannenkoekmeel te koop.

13 september 2003
Open Monumentendag
Op deze dag wordt de landelijke Open Monumentendag gehouden. In het gehele land zijn er monumenten opengesteld voor het publiek. Naast de vele monumentenpanden zijn dit op Goeree-Overflakkee ook alle molens. De molenaars staan van 09.00 tot 17.00 uur klaar om u te ontvangen. Op enkele molens worden er pannenkoeken gebakken en is er pannenkoekmeel te koop.

Wij hopen vele bezoekers tijdens onze activiteiten op onze molens te ontmoeten.
Voordat u de molen gaat bezoeken willen wij u alvast informeren welke molens u kunt bezoeken.

Overzicht van de molens op Goeree-Overflakkee:

Op Goeree-Overflakkee staan 12 complete molens en nog twee molen rompen.
Hoewel de wind ongeveer 80% van het jaar uit een westelijke richting komt, begint ons overzicht uit oostelijke richting.

Den Bommel:
Aan de Molendijk staat de grondzeiler met de naam "De Bommelaer" het bouwjaar van de molen is 1735. De molen bezit een koppel maalstenen. De molen heeft een gietijzeren bovenas, in het opschrift van deze bovenas valt op dat "Dordrecht" verkeert is gespeld, de ch is vervangen door een g en de t is ondersteboven geplaatst. De huidige molenaar is Arjan Mackloet.

Achthuizen:
Op het erf van de firma van Reijen staat de uit 1852 gedateerde stellingmolen "Windlust".
Deze molen is in 1991 van de familie van Reijen aangekocht en in 1992 is een grote onderhoudsbeurt aan de molen verricht. De huidige molenaar is Koos Pollemans.

Oude Tonge:
De eerste steen van de molen "de Korenbloem" is in 1748 gelegd door ene Abraham Cornelisse Noorthoeve op 25 juni. Deze grondzeiler ligt aan de Molendijk. In 1988 is deze molen door onze stichting aangekocht. In 1989 werd deze molen geheel gerestaureerd. De molen bevat twee koppels maalstenen en de wieken zijn als fokwieken uitgevoerd. De huidige molenaar is Henk Star.

Nieuwe Tonge:
Aan de Molendijk bevindt zich molen "d'Oranjeboom". Op deze grondzeiler uit 1768 heeft de in onze streek alom bekende wijlen David Blok jaren als vrijwillig-molenaar gedraaid. In de romp van de molen bevindt zich een prachtige gevelsteen. Op dit moment is Ad Meijer de molenaar.

Stad a/h Haringvliet:
Ook in dit dorp staat aan de Molendijk een grondzeiler met de naam "de Korenaer". In deze molen uit 1746 staat 1 koppel maalstenen. Het gaande werk van deze molen loopt zo goed, dat men wel eens zegt hij loopt als een naaimachine. In deze molen zijn ook nog de oude balken van de vorige standaard-molen te vinden. De molenaar is Co Campfens.

Sommelsdijk:
Deze stellingmolen uit 1705 is de compleetste molen van onze stichting. In de molen staat een mengketel, een buil, drie koppels stenen en een drijfwerk voor een motor. Tevens is de kist van de Pelsteen nog te zien. Een restauratie van het binnenwerk en romp wordt op dit moment uitgevoerd. De molen aan de Westdijk heeft uiterlijk een stevige vorm. De molenaar is Marinus van Weenen.

Dirksland:
Deze stellingmolen met zijn prachtige vorm van de romp staat aan de Vroonweg en is te bereiken via een lang toegangspad. Deze molen uit 1846 bevat twee koppels maalstenen. In deze molen zijn onderdelen terug te vinden van de molen uit Ooltgensplaat. De molenaar is Klaasjan Rentes.

Herkingen:
In 1990 is deze molen van de heer Coeleweij aangekocht. Vanaf 1994 tot heden zijn wij bezig om deze grondzeiler weer in oude glorie terug te brengen. De molen is uitgevoerd met een lange spruit in het midden van de kap. De molen uit 1841 is nu weer geheel maalvaardig.
De molenaar is Jan van Damme kleinzoon van Gilles Nipius.

Stellendam:
Hoog boven het dorp uit staat op de Molenkade de uit 1856 daterende witte stellingmolen. In 1991 is het gevlucht, 1 koppelstenen en het gaande werk van deze molen gerestaureerd en in 1994 de molenromp. Het tweede koppel maalstenen is met behulp van een plaatselijk geldwervingsactie in 2000 geheel gerestaureerd en weer maalvaardig. Het in deze molen aanwezige kammen op stavenluiwerk is uniek in de molenbouw. In deze molen zijn ook balken van de vorige standaardmolen te vinden. De molenaar is Wim Ziekman.

Goedereede:
Aan de Molenweg ligt op een kleine verhoging naast de weg de molen "Windvang". Het bouwjaar is 1791. Op de begane grond was vroeger een woning aangebracht waardoor de maalvloer zich hier op de 1e zolder bevindt, ondanks het feit dat hij een grondzeiler is; deze zolder is echter van binnenuit niet goed bereikbaar. Vandaar de typische opstelling van de twee trappen aan de buitenkant tegen de romp. De molenaar is de welbekende Wim de Vries.

Ouddorp 1:
Molen "de Zwaan" is in 1998 aangekocht van de firma Pape. De molen is te vinden aan de Dorpsweg. De romp van deze molen is in 1996 geheel gerestaureerd. In deze molen is ook een klompenmuseum gevestigd. De molen is geheel compleet en bevat drie koppels maalstenen. Tevens is hij van fokwieken voorzien. Het bouwjaar is 1846. De molenaar is Krijn van Koppen.

Ouddorp 2:
Deze molen met de naam "de Hoop" is geen eigendom van onze stichting, maar is eigendom van de firma P. Voogd en is nog in gebruik bij dit maalbedrijf. De molen is geheel compleet uitgerust. Deze stellingmolen dateert uit 1845. De molenaar is Piet Voogd.

Middelharnis, 22 januari 2003

Arbo Wetgeving

In Groningen afgerond

Voorbereiding

Nadat er in 1999 een eerste aanzet was gegeven door de Arbeids Insepectie zijn een aantal mensen bijeen gekomen om deze problematiek te bespreken. De Stichting De Groninger Molen, vertegenwoordigd door Dhr. Douwe van der Zee, het Gilde van Vrijwillig Molenaars, vertegenwoordigd door de heren Leen Duijm en Cor Kosmeier, de Arbeids Inspectie vertegenwoordigd door de heren Sicco Gjaltema en Hessel Ettema. Nadat over de te volgen strategie de eerste gesprekken waren afgerond bleek al gauw dat de inzet van de medewerkers langdurig en intensief zou worden. De wetskennis, prioriteiten, uitvoering en invulling konden niet zonder een gedegen opleiding worden aangepakt. In 2000 werd er contact gezocht met een Arbodienst. De SDGM heeft een offerte aangevraagd voor een risico inventarisatie en evaluatie voor een koren- en een poldermolen.
Nadat alle kosten waren geïnventariseerd konden we in een vergadering met de moleneigenaren een begroting bespreken over het maken van een RI & E. Mede gesteund door de A.I. en de toen bekende wetswijzigingen van 1996 was er geen keuze. Er moest een RI & E worden gemaakt. De eerste aan- meldingen kwamen van molenstichting Westerkwartier met zeven molens. Binnen een aantal weken waren de benodigde 50 molens opgegeven voor het Arbo project. De echte voorbereiding kon beginnen.

Werkwijze

Allereerst moest er een team komen om alles in kaart te brengen en dit zelfde team zou ook de opleiding volgen bij een Arbo dienst. De opleiding werd gegeven door de Arbo Unie. Douwe, Leen en Cor zouden de opleiding volgen tot zelfstandig inspecteurs voor een RI & E specifiek voor molens. Gesprekken met de heren Hay Janssen en Hans Greveling van de Arbo Unie volgden en er werd besloten om een in een traject van vier dagen tot een afronding van de opleiding te komen met een certificaat om gerechtigd te zijn voor het maken van een RI & E. Er werden checklisten ontworpen waarin de meest voorkomende onderwerpen uit de Arbowet werden opgenomen. Deze lijsten werden met de Arbeids Inspectie besproken en daar waar nodig aan gepast. De inspecties voor de RI & E werden gevoerd in het bijzijn van de Arbo Unie om ons voor te bereiden op een zelfstandige aanpak. Na evaluatie van alle lijsten en de voorschriften konden wij met het inspecteren beginnen. Als bleek dat er bij de inspecties nog niet besproken onderwerpen waren, werden die met Hay besproken en de checklisten aangepast.
Al spoedig bleek dat er een veiligheids- en gezondheidsplan voor groot of risicovol onderhoud noodzakelijk is. De opdrachtgever moet deze invullen samen met de uitvoerende partij zodat over de veiligheid van het uit te voeren werk geen misverstanden ontstaan. In samenwerking met de Arbo Unie is een universeel document gemaakt voor de molens in Groningen. Inmiddels is dit afgerond en wordt het op een cd-rom gezet. Alle eigenaren die hebben meegedaan aan het project krijgen deze cd-rom in de loop van februari toegestuurd.

Voordelen en nadelen voor eigenaar en molenaar

In het begin was er veel weerstand tegen de Arbo voorzieningen in molens. De molens zijn monumenten en deze kunnen niet worden voorzien van de moderne toepassingen van de Arbowet. Veel hangt af hoe de controlerende partij, de Arbeidsinspectie, de toepassingen beoordeeld. In het vooroverleg was afgesproken, de wet zo toe te passen dat de op de gestelde verplichtingen het redelijkerwijs principe van toepassing is.
In het kort komt het er op neer dat de eigenaar blijk geeft voldoende bij de molen betrokken te zijn en de molenaar goed molenaarsschap nastreeft.
Omdat molens niet meer zo gebruikt worden als in het verleden worden er andere eisen aan gesteld. Nu komt er publiek op de molens, cultureel staan de molens in een ander daglicht en erfgoededucatie komt steeds meer om de hoek kijken. Dit alles maakt het draaien met de molen voor de molenaar interessant omdat er nu belangstelling voor is. De wettelijke bepalingen geven hiervoor ruimte, maar de afscherming van draaiende delen belemmeren soms een goed inzicht voor het publiek. Verantwoordelijkheid wordt in de eerste plaats gelegd bij de eigenaar die de zorgplicht heeft en voor de molenaar geldt goed molenaarsschap.
De hieruit volgende verplichtingen zijn van belang:

- De eigenaar moet zorgen voor een RI & E.
- Het geven van voorlichting en instructie
- Beschikbaar stellen van persoonlijke beschermingsmiddelen
- Opstellen van een bedrijfshulpplan
- Controle van de werkzaamheden van de molenaar
- De molen moet maalvaardig zijn

De molenaar is verantwoording schuldig aan de eigenaar. In het verleden was de molenaar helemaal eigen baas en kon op de molen doen wat hij wilde. Bijvoorbeeld: er werd een elektrische maalstoel in de molen geplaatst zonder dat de eigenaar hier van wist, de eigenaar is verantwoordelijk voor die opstelling. De molenaar heeft de volgende verplichtingen:

- De molenaar moet de persoonlijke beschermingsmiddelen gebruiken.
- Hij mag geen risicovolle werkzaamheden verrichten zonder toestemming van de eigenaar.
- Alle veiligheidsvoorschriften moeten worden nageleefd.
- Melden van gevaar voor gezondheid en veiligheid in en om de molen.
- Bespreken met de eigenaar als in de molen arbeidsmiddelen worden aangebracht.

Een RI & E voldoet aan de wettelijk normen, die gelden als de molen wordt opengesteld. De eigenaar heeft voldaan aan de zorgplicht en de molenaar kan op een verantwoorde manier zijn molen laten draaien.
Nadat de RI & E is opgemaakt gaat die naar de Arbo Unie, daar wordt getoetst of de RI & E aan de wettelijke verplichtingen voldoet en of de molen voldoende beveiligd is om zonder onaanvaardbaar risico de molen open te stellen. Uit de RI & E wordt een plan van aanpak gemaakt, hierin worden de meest noodzakelijke beveiligingen aangegeven.
De Arbo Unie geeft een bindend advies in het plan van aanpak. Dit plan van aanpak wordt uitgewerkt in aanbevelingen op korte en lange termijn. De noodzakelijke voorzieningen die in de molen moeten worden gemaakt zijn verdeeld in wettelijke voorzieningen en voorzieningen die voor de veiligheid van belang zijn. De Stichting De Groninger Molen heeft samen met de Arbeidsinspectie en de Arbo Unie een certificaat als leidraad ingevoerd om aan te geven of een molen veilig is. Molens krijgen een certificaat als aan de meest belangrijke beveiligingen zijn voldaan. De maatregelen uit het plan van aanpak worden op termijn uitgevoerd. NB: **een molen is nooit helemaal veilig te maken.**

Wat betekent de E van de RI & E?

De E staat voor evaluatie. Dit betekent dat als de RI & E is ingevoerd er na een paar maanden een gesprek plaats moet vinden tussen de eigenaar en de molenaar. Het doel van dit gesprek is om na te gaan of het plan van aanpak ook daadwerkelijk wordt nageleefd en of de voortgang niet wordt belemmerd door onvoldoende aandacht. Verder kunnen de opmerkingen die in het logboek zijn geschreven worden behandeld. Bijvoorbeeld het onderhoud van de molen, maar een belangrijke plaats moet ook de veiligheid in deze gesprekken hebben. Voor de volledigheid van het Arboproject zullen er eigenaren worden benaderd om mee te werken aan een vervolg traject. De Arbo Unie zal samen met de inspecteurs een inspectie uitvoeren op de molen. Als deze inspectie is verwerkt door de Arbo Unie zal, in een gesprek met alle partijen, de inspectie worden besproken en kan iedereen hier voordeel uit halen. De inspecties hebben alleen een informatief karakter en zullen nooit voor dwingende maatregelen worden gebruikt. Het landelijk invoeren van de in Groningen gebruikte RI & E wordt door de Arbo Unie voorbereid. Met de vereniging De Hollandsche Molen wordt onderzocht of hiervoor voldoende belangstelling is. Mede hierom is de Arbo Unie geïnteresseerd in de voortgang bij onze molens en kunnen we een bijdrage leveren aan veilige molens, niet alleen in Groningen, maar ook in de rest van ons land.

Effectief besparen op stoffilters?

Een goeie tip voor een simpele besparing? De levensduur van de stoffen filters die u gebruikt, kunt u gemakkelijk met een factor twee of drie verlengen! Kwestie van ze perfect te laten reinigen door Wilhelmina, een bedrijf dat hierin is gespecialiseerd. Uiteraard gaat Wilhelmina hierbij buitengewoon omzichtig te werk. Zo wordt voor elke nieuwe klant eerst een proefwassing verricht. De resultaten hiervan worden in een helder rapport vastgelegd en uitvoerig doorgesproken. Zodat er geen vuiltje aan de lucht is bij het reinigen van uw kostbare filters. Wanneer u even belt of faxt zitten we snel bij elkaar aan tafel. U kunt ook onderstaande bon in een ongefrankeerde envelop stoppen en sturen naar:

Wilhelmina Textieldiensten b.v., Antwoordnummer 23, 5700 WB Helmond.

wilhelmina
zorg voor uw zaak

Wilhelmina Textieldiensten b.v., Postbus 200, 5700 AE Helmond,
Telefoon: 0492 598181, Fax 0492 526105.
Steunpunten in Apeldoorn, Roosendaal, Hoogeveen en Woerden

BON Neem a.u.b. contact met mij op voor:
- o nadere informatie over het reinigen van stoffilters;
- o het maken van een afspraak.

Naam bedrijf.....

Adres.....

Postcode/plaats.....

Naam contactpersoon.....

Telefonisch bereikbaar op nummer.....

UITGAVEN VAN HET GILDE VAN VRIJWILLIGE MOLENAARS
ten behoeve van de opleiding tot vrijwillig molenaar

HET ENTREEPAKKET
De basiscursus - voor zover gereed.
Alle lesstof wordt herschreven en zal in de komende jaren verschijnen.
De leden in opleiding dienen dit pakket bij aanmelding aan te schaffen (niet inbegrepen in de contributie!)
Verzamelinformatie - praktisch lesmateriaal
De prijs bedraagt € 35

UITGAVEN TER VERBREIDING VAN DE KENNIS OVER MOLENS

Informatie XXII - Bovenassen
Prijs: € 6 (inclusief porto)

Informatie XVI - Waarom draaien molens linksom?
Waarom helt de bovenas? De tonmolen.
Prijs: € 6 (incl. porto).

Mappen voor de basiscursus
Prijs: € 9 (incl. porto).

GRATIS UITGAVEN

- Statuten en Huishoudelijk Reglement
- Bladen voor het maalboekje voor leden in opleiding en geslaagde leden
- Exameneisen
- Modelcontract vrijwillig molenaar
- Folder Gildeverzekeringen

Voor inlichtingen over de Gilde-uitgaven en bestellingen kunt u contact opnemen met:

Gildeverzendingen
H.P.A. (Hub) van Erve
Hoevense Kanaaldijk 9
5018 EA Tilburg tel. (013) 536 21 00
verzendingen@vrijwilligemolenaars.nl

HACCP-Rapport Hygiënecode
Te bestellen via Gildeverzendingen
Incusief porto € 27,50
Exclusief porto € 22,50

AANBEVOLEN LITERATUUR VOOR DE OPLEIDING

Molens
Ir. F. Stokhuyzen
Kopie op A4-formaat.
Prijs: € 12 (incl. porto)
Te bestellen bij de Gildeverzendingen

Opleiding Watermolenaar
Ing. J. den Besten
Te bestellen door overmaking van € 23 (incl. porto) op girorekening 139754 t.n.v. J. den Besten te Loenen aan de Vecht

Wieksystemen voor polder- en industriemolens
Te bestellen door overmaking van € 11,50 (incl. porto) op ABN AMRO rekening 55.44.45.050 t.n.v. G.J. Pouw te Naarden

Zingende Stenen
D.J. Abelskamp
Prijs: € 21 (incl. porto)
Dit boek is te bestellen door overmaking op Raborekening 13.53.85.210 van G.W.M. Barendse, penningmeester van de Cursuscommissie, te Poeldijk

Rond Zingende Stenen
D.J. Abelskamp
Prijs € 21
Te bestellen op de zelfde wijze als Zingende Stenen.

Veiligheid op Wind- en Watermolens
"De Hollandsche Molen"
Prijs € 5 (incl. porto)
Te bestellen bij Gildeverzendingen.

Betreffende het lidmaatschap van het Gilde kan men inlichtingen verkrijgen bij de ledenadministratie.
De minimum contributie is:

Gilde lid	€ 16
Donateur	€ 10
Speciaal donateur	€ 16

© 2002 Het Gilde van Vrijwillige Molenaars
Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, elektronische gegevensverwerking of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande toestemming van Het Gilde van Vrijwillige Molenaars, Hogeweg 91, 5751 KX te Deurne.

Allerhande informatie via onze website:
www.vrijwilligemolenaars.nl

De volgende Gildebrief verschijnt omstreeks:

15 juni 2003

Wie kopij op diskette aanlevert, gelieve dit te doen in WP07 of Word 98. Er kan ook kopij ingezonden worden via e-mail redactie@vrijwilligemolenaars.nl